

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรุงเทพมหานคร. สำนักการระบายน้ำ. แผนปฏิบัติการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม กรุงเทพมหานคร ประจำปี 2539. กรุงเทพมหานคร: 2539.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักการระบายน้ำ. รายงานเบื้องต้น: การสำรวจ ออกแบบรายละเอียด แนวป้องกันน้ำท่วมริมแม่น้ำเจ้าพระยา คลองบางกอกน้อย และคลองมหาสวัสดิ์. กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2539.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักการระบายน้ำ. รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารระดับสูง: การศึกษา สำรวจ จัดทำแผนหลักระบบรองรับพื้นฐาน และออกแบบเบื้องต้น ระบบป้องกันน้ำท่วม ระบบระบายน้ำ ในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันออก ของกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: กันยายน 2539.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักการระบายน้ำ. รายงานหลัก: โครงการสำรวจระบบระบายน้ำพร้อมค่าระดับกันต่อระบายน้ำเดิม ในเขตพื้นที่บางพลัด. กรุงเทพมหานคร: พฤศจิกายน 2538.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักการระบายน้ำ. แนวทางการจัดทำแนวป้องกันน้ำท่วมริมแม่น้ำเจ้าพระยา/คลองบางกอกน้อย. กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักพัฒนาชุมชน. ข้อมูลชุมชน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: กันยายน 2537.
- ทรงเดช ดารามาศ. บ้านใต้สะพานในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ทวีวงศ์ ศรีบุรี. คู่มือและโปรแกรมคำนวณขนาดพื้นที่ชะลอน้ำ (ร่าง). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- รวีวรรณ ชินะตระกูล, รศ.ดร. เทคนิคการวิจัย: การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2539.
- รวีวรรณ ชินะตระกูล, รศ.ดร. เทคนิคการวิจัย: ลักษณะของการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2539.
- สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การจัดการความขัดแย้งและการมีส่วนร่วมสาธารณะ. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: 2541.

สำนักงานเขตบางพลัด. ฝ่ายพัฒนาชุมชน. ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. กรุงเทพมหานคร:
มกราคม 2540.

ภาษาอังกฤษ

Japan International Cooperation Agency. Masterplan on Flood Protection / Drainage Project in Eastern Suburban-Bangkok. Bangkok: March 1998.

Netherland Engineering Consultants. Masterplan for Protection and Drainage of Thonburi and Samut-Prakarn West. Volumn 1-3. Bangkok: September 1987.

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแบบสอบถามทั่วไป

การศึกษาผลกระทบ และแนวทางแก้ปัญหาของที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา กับคันทันน้ำ ของกทม.

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถาม วิชานี้พนธ์หัวข้อ "การศึกษาผลกระทบ และแนวทางแก้ปัญหาของที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยากับคันทันน้ำของกทม." ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรเคหะพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการ ขอขอบพระคุณ

ขนาดและโครงสร้างของครัวเรือน

1.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

- ชาย คน
- หญิง คน

1.2 อายุของสมาชิกในครัวเรือน

- น้อยกว่า 7 ปี คน
- 7-13 ปี คน
- 14-20 ปี คน
- 21-60 ปี คน
- มากกว่า 60 ปี คน

1.3 การศึกษาขั้นสูงสุดของสมาชิกในครัวเรือน

- จบชั้นประถมศึกษา คน
- จบชั้นมัธยมต้น คน
- จบชั้นมัธยมปลาย/ปวช. คน
- จบอนุปริญญา/ปวส. คน
- จบปริญญาตรี คน
- จบสูงกว่าปริญญาตรี คน
- อื่นๆ คน

1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่กำลังทำงาน

- จำนวนสมาชิกที่ทำงาน คน
- จำนวนสมาชิกที่ไม่ได้ทำงาน คน

2. การประกอบอาชีพของครัวเรือน

2.1 อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว

- รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
 ลูกจ้างบริษัทเอกชน

 รับจ้าง อื่น ๆ _____

2.2 อาชีพรองของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
 ลูกจ้างบริษัทเอกชน
 รับจ้าง
 อื่น ๆ _____

3. รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

3.1 รายได้ของครัวเรือน (บาท/เดือน)

- น้อยกว่า 5,000
 5,000-10,000
 10,001-30,000
 30,001-50,000
 มากกว่า 50,000

3.2 รายจ่ายของครัวเรือน (บาท/เดือน)

- น้อยกว่า 5,000 5,000-10,000
 10,001-20,000 20,001-30,000
 30,001-40,000 มากกว่า 40,000

4. ข้อมูลเกี่ยวกับบ้าน/อาคารที่อยู่อาศัย

4.1 ขนาดที่ดิน _____ ตารางวา

4.2 การถือครองบ้าน/อาคารที่อยู่อาศัย

- เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน
 เช่าที่ดินแต่สร้างบ้านเอง
 เช่าบ้าน

- อาศัยเขาอยู่
- 4.3 วัตถุประสงค์ของการใช้บ้าน/อาคาร
- เป็นที่พักอาศัยอย่างเดียว
- เป็นที่พักอาศัยและสถานประกอบการ

5. การถือครองที่ดินทั้งหมด และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- 5.1 เอกสารสิทธิที่ดินของที่อยู่อาศัย
- มีเอกสารสิทธิ
- ไม่มีเอกสารสิทธิ
- บ้านเช่า
- แพลต
- เช่าที่ของ _____
- อื่น ๆ _____

6. สภาพปัญหาในชุมชนที่อยู่อาศัย

ปัญหาทางด้านสังคม

- 6.1 ปัญหาลักขโมย
- ไม่มี มี
- 6.2 ปัญหาทะเลาะวิวาทของคนในชุมชน/บ้าน ใกล้เรือนเคียง
- ไม่มี มี
- 6.3 ปัญหาขาสเปหติด
- ไม่มี มี

ปัญหาทางด้านกายภาพ

- 6.4 ปัญหาการเดินทางเข้า-ออก
- ไม่มี มี
- สภาพปัญหา _____
- 6.5 ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย
- ไม่มี มี
- วิธีการจัดเก็บ
- ทางรถ ทางเรือ
- ความถี่ในการเก็บ
- ทุกวัน วันเว้นวัน
- ทุก 3 วัน มากกว่า 3 วัน

- 6.6 ปัญหาน้ำท่วม
- ไม่มี มี
- 6.7 ปัญหาน้ำเสีย
- ไม่มี มี
- 6.8 ปัญหาน้ำขัง
- ไม่มี มี
- 6.9 ปัญหาน้ำคืม/น้ำใช้
- ไม่มี มี
- 6.10 ปัญหาอค์คิภย
- ไม่มี มี
- 6.11 ปัญหาอื่น ๆ _____

- 6.12 ปัญหาด้านต่าง ๆ ที่คิดว่าควรแก้ไข (ตามลำดับความ

สำคัญ)

☐ น้ำท่วม	☐ ขาสเปหติด
☐ น้ำเสีย	☐ ขยะตกค้าง
☐ น้ำขัง	☐ ลักขโมย
☐ น้ำคืม/น้ำใช้	☐ ทางเดินเข้า-ออก
☐ ทะเลาะ	☐ อค์คิภย
☐ อื่น ๆ _____	

- 6.13 ความรู้สึกต่อชุมชนที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

- เป็นชุมชนที่น่าอยู่
- เป็นชุมชนที่ไม่น่าอยู่อาศัย

เหตุผล _____

7. สภาพน้ำท่วมในบริเวณบ้าน/อาคาร/ที่อยู่อาศัย

- 7.1 การเกิดน้ำท่วมบริเวณบ้าน/อาคาร/ที่อยู่อาศัย ในรอบ 15 ปีที่ผ่านมา

- ท่วมทุกปี
- ไม่เคยประสบปัญหาน้ำท่วม
- ท่วมไม่ทุกปี ปีที่ท่วมได้แก่
☐ 2526	☐ 2527	☐ 2528
☐ 2529	☐ 2530	☐ 2531
☐ 2532	☐ 2533	☐ 2534
☐ 2535	☐ 2536	☐ 2537

2538 2539 2540

7.2 สาเหตุสำคัญของการถูกน้ำท่วม (เฉพาะผู้ที่ประสบกับภาวะน้ำท่วม) (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ผ่นตหน้า
 น้ำทะเลหนุน
 สภาพพื้นที่ต่ำ
 ที่ดินทรุดตัว
 ที่ดินโดยรอบสูงกว่า
 ทางเดินน้ำ/ระบายน้ำไม่สะดวก
 อื่น ๆ _____

สาเหตุที่ทางเดินน้ำ/ระบายน้ำไม่สะดวก

- ขยะอุดตันในท่อระบายน้ำ
 มีประตุน้ำบริเวณปากคลอง

7.3 ระยะเวลาของการเกิดภาวะน้ำท่วม

- ท่วมทุกวัน
 ท่วมบางวัน
 ไม่ท่วมเลย

7.4 ลักษณะการท่วม

- ท่วมเข้าท่วมเย็น
 ท่วมเข้าเย็นลด
 ท่วมบางช่วงเวลาของวัน

7.5 การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้วยตัวของท่านเอง ในอดีตที่ผ่านมา

- แก้ไขแบบชั่วคราว ด้วยวิธี _____
 แก้ไขแบบถาวร ด้วยวิธี _____
 อื่น ๆ _____

7.6 หลังจากแก้ไขแล้ว ยังมีปัญหาอีกหรือไม่

- ไม่มี
 มี คือ _____

7.7 จากข้อ 7.6 หากมีท่านทำอย่างไร

- แก้ไขใหม่โดย _____
 ปลดปล่อยตามเลย

8. การประชาสัมพันธ์โครงการและความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ

8.1 การรับทราบเกี่ยวกับโครงการป้องกันน้ำท่วม ในเขตพื้นที่บางพลัด

- ไม่ทราบ
 ทราบ

ทราบข่าวจาก

- เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานคร
 เพื่อนบ้าน
 เจ้าหน้าที่สำรวจ
 ป้ายประกาศของทางราชการ
 อื่น ๆ _____

8.2 ท่านทราบข่าวโครงการเมื่อไหร่

- ช่วงระยะเวลาการสำรวจ (ก่อนการก่อสร้าง)
 ระหว่างการก่อสร้าง
 หลังการก่อสร้างแล้วเสร็จ

8.3 ลักษณะโครงการที่ทราบ

- สร้างคันป้องกันน้ำท่วมตามแนวคลองสายต่างๆ
 สร้างประตูปิด-เปิดบริเวณปากคลอง
 สร้างคันป้องกันน้ำท่วมริมแม่น้ำเจ้าพระยา
 ปรับปรุงแนวคันกันน้ำเดิม
 อื่น ๆ _____

8.4 ท่านเคยเห็นรายละเอียด / ทราบรายละเอียดของลักษณะการก่อสร้างคันกันน้ำหรือไม่

- ทราบ ไม่ทราบ

8.5 หน่วยงานราชการทำการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีใด

- ติดป้ายประกาศ
 ไม่มีการประชาสัมพันธ์
 อื่น ๆ _____

8.6 ระยะเวลาที่หน่วยงานราชการประชาสัมพันธ์

- ก่อนการก่อสร้าง โดย _____
 ระหว่างการก่อสร้าง โดย _____
 ภายหลังการก่อสร้าง โดย _____

8.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

- ไม่ได้

ไม่แน่ใจ
แก้ไขได้

- ประมาณ 25%
- ประมาณ 50%
- ประมาณ 75%
- 100%

8.8 หลังจากท่านได้รับทราบแนว / วิธีการก่อสร้างแล้ว ท่านเห็นด้วยหรือไม่

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

8.9 จากข้อ 8.8 หากท่านไม่เห็นด้วย ท่านมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

- ร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง
- เฉย ๆ
- อื่น ๆ โดย _____

8.10 จากข้อ 8.9 หากมีการร้องเรียน ทางราชการปฏิบัติอย่างไรเมื่อได้รับข้อร้องเรียน

- ชี้แจง / ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง
- เฉย ๆ

8.11 จากข้อ 8.10 หากมีการปรับปรุงแก้ไข ทางราชการดำเนินการอย่างไร

- ย้ายแนวคันกันน้ำ
- ปรับเปลี่ยนลักษณะคันกันน้ำ
- อื่น ๆ _____

9. การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในโครงการของประชาชน

9.1 การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในระยะก่อนและระหว่างการก่อสร้าง

1. การติดตามข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการและเพื่อนบ้านในชุมชน

ยินดี _____
 ไม่ยินดี เหตุผล _____

2. การร่วมมือในการให้ผู้รับเหมาก่อสร้าง เตรียมการก่อสร้างในเขตที่ดินของท่าน

ยินดี เงื่อนไข _____
 ไม่ยินดี เหตุผล _____

3. การเสนอแนะข้อคิดเห็น

ยินดี เงื่อนไข _____
 ไม่ยินดี เหตุผล _____

4. ในกรณีที่มีการก่อสร้างคันกันน้ำชิดหรือล้ำเข้ามาในที่ดินของท่าน ท่านจะให้ทางราชการเข้าทำการก่อสร้างในพื้นที่ของท่านหรือไม่ (ในกรณีเป็นเจ้าของที่ดิน)

ยินยอมให้ทำการก่อสร้างในที่ดินของท่าน โดย _____
 ไม่ยินยอมให้ทำการก่อสร้างในที่ดินของท่าน

5. หากท่านเป็นเจ้าของคันกันน้ำเดิม ถ้าทางราชการจะพัฒนาเป็นแนวคันกันน้ำใหม่

ยินดี เงื่อนไข _____
 ไม่ยินดี เหตุผล _____

9.2 การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในระยะหลังการก่อสร้าง

1. การดูแลคันกันน้ำและระบบระบายน้ำที่สร้างขึ้น

ยินดี เงื่อนไข _____
 ไม่ยินดี เหตุผล _____

2. การบำรุงรักษาคันกันน้ำและระบบระบายน้ำที่สร้างขึ้น

ยินดี เงื่อนไข _____
 ไม่ยินดี เหตุผล _____

10. รายละเอียดในระหว่างการก่อสร้างคันกันน้ำ

10.1 ลักษณะคันกันน้ำบริเวณบ้านของท่าน

10.2 ระยะเวลาการก่อสร้างจริง

3 เดือน

- 6 เดือน
 12 เดือน
 มากกว่า 12 เดือน

10.3 ความรู้สึกของท่านเกี่ยวกับคันทันน้ำ

- พอใจ เพราะ _____
 ไม่พอใจ เพราะ _____
 เฉย ๆ เพราะ _____

11. รายละเอียดภายหลังการก่อสร้างคันทันน้ำ

11.1 หลังจากสร้างคันทันน้ำเสร็จ บ้านของท่าน

- น้ำท่วม น้ำไม่ท่วม

11.2 ความรู้สึกของท่านต่อคันทันน้ำที่สร้างเสร็จแล้ว

- พอใจ เพราะ _____
 ไม่พอใจ เพราะ _____

11.3 ลักษณะของคันทันน้ำที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม

- ฉาบ คันทันน้ำได้ตลอดเวลา
 กิ่งฉาบ สามารถเสริมคันทันน้ำได้เมื่อน้ำมาก
 ผิดปกติ
 ชั่วคราว

11.4 คันทันน้ำที่ได้ก่อสร้างขึ้น ทำให้ที่อยู่อาศัยของท่าน
 มีสภาพเป็นอย่างไร

- ดีขึ้น
 เหมือนเดิม
 แย่ง

11.5 จากข้อ 11.4 ท่านคิดว่าคันทันน้ำมีผลทำให้ท่านต้อง
 ปรับปรุง ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของท่านหรือไม่

- ไม่ต้องปรับปรุง
 ต้องปรับปรุง

11.6 จากข้อ 11.5 หากท่านต้องปรับปรุง-ซ่อมแซมที่อยู่
 อาศัยของท่าน ท่านมีวิธีการอย่างไร

- ถมที่ดิน
 ยกตัวบ้านให้สูงขึ้น
 รื้อ-สร้างใหม่
 อื่น ๆ _____

11.7 ความมั่นใจของท่าน หลังจากก่อสร้างคันทันน้ำเสร็จ
 เรียบร้อย

- มั่นใจมาก เพราะ _____
 ไม่แน่ใจ เพราะ _____
 ไม่มั่นใจ เพราะ _____

11.8 ทักษะภาพโดยรวมเมื่อก่อสร้างคันทันน้ำเสร็จแล้ว

- ดี เพราะ _____
 พอใช้ เพราะ _____
 ไม่ดี เพราะ _____

11.9 ประโยชน์ที่ได้รับเมื่อก่อสร้างคันทันน้ำเสร็จแล้ว

ด้านทัศนียภาพ

- ดี เพราะ _____
 พอใช้ เพราะ _____
 ไม่ดี เพราะ _____

ด้านการคมนาคม / สัญจร

- ดี เพราะ _____
 พอใช้ เพราะ _____
 ไม่ดี เพราะ _____

ด้านการพักอาศัย

- ดี เพราะ _____
 พอใช้ เพราะ _____
 ไม่ดี เพราะ _____

ด้านการพาณิชย์ / ธุรกิจ

- ดี เพราะ _____
 พอใช้ เพราะ _____
 ไม่ดี เพราะ _____

[ข้อ 12-14 ให้แยกตอบตามสถานะการถือครองที่ดิน]

12. กรณีที่อยู่อาศัยของท่านอยู่ในสถานะบุกรุกที่
 สาธารณะ / ที่เอกชน

12.1 หลังจากก่อสร้างคันทันน้ำแล้ว ท่านยังประสบ
 ปัญหา น้ำท่วมอีกหรือไม่

- ยังคงท่วมบ้านอยู่
 ไม่ท่วม

12.2 หากทางราชการต้องการให้ท่านย้ายที่อยู่อาศัย ท่าน
จะ

- ขอมโดยไม่มีเงื่อนไข
 ขอมโดยมีเงื่อนไข _____
 ไม่ขอม

12.3 หากทางราชการจัดหาที่อยู่อาศัยให้ท่านใหม่ ท่าน
คิดว่า

- ดี
 ไม่ดี

เพราะ _____

13. กรณีที่อยู่อาศัยของท่านอยู่ในสถานะเช่า

13.1 หลังจากก่อสร้างคั่นกันน้ำแล้ว สภาพน้ำท่วม

- ยังคงท่วมบ้านอยู่
 ไม่ท่วม

13.2 ท่านต้องการให้หน่วยงานราชการ ช่วยเหลือในการ
ปรับปรุงที่อยู่อาศัยของท่านโดย

- ให้เงินช่วยเหลือ
 สนับสนุนเรื่องวัสดุก่อสร้าง
 อื่น ๆ _____

14. กรณีที่ท่านเป็นเจ้าของที่ดิน

14.1 หลังจากก่อสร้างคั่นกันน้ำแล้ว สภาพน้ำท่วม

- ยังคงท่วมบ้านอยู่
 ไม่ท่วม

14.2 ท่านต้องการให้หน่วยงานราชการ ช่วยเหลือในการ
ปรับปรุงที่อยู่อาศัยของท่านโดย

- ให้เงินช่วยเหลือ
 สนับสนุนเรื่องวัสดุก่อสร้าง
 อื่น ๆ _____

15. แนวความคิดทางด้านผังเมือง/การควบคุมการสร้างอาคารริมแม่น้ำ

15.1 ท่านทราบเรื่องกฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคาร
ในเรื่องระยะร่นจากแนวแม่น้ำหรือไม่

- ทราบ ไม่ทราบ

15.2 ท่านเห็นด้วยหรือไม่

- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

15.3 หากทางราชการกำหนดให้ริมแม่น้ำเป็นพื้นที่
สาธารณะ เพื่อการสัญจร และการคมนาคม
ท่านเห็นด้วยหรือไม่

- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

เพราะ _____

คำถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านผังเมือง

1. ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทางด้านกายภาพและแนวทางแก้ไข
2. ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทางสังคมและแนวทางแก้ไข
3. ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทางเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข
4. แนวความคิดในการควบคุมการก่อสร้างอาคารริมแม่น้ำ
5. แนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำเพื่อสังคม/การอนุรักษ์

-กรณีดินของเอกชน _____

-กรณีที่ดินของทางราชการ _____

การศึกษาผลกระทบ และแนวทางแก้ปัญหาของที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา กับคั่นกันน้ำ ของกทม.

1. ข้อมูลเกี่ยวกับบ้าน/อาคาร/ที่อยู่อาศัย

1.1 ชนิดของบ้าน/อาคาร/ที่อยู่อาศัย

- บ้านชั้นเดียว
 บ้านไม้ 2 ชั้น
 บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น
 บ้านตึกเดี่ยว 2 ชั้น
 บ้านแถว
 อื่น ๆ _____

1.2 ลักษณะการปลูกสร้างบ้าน/อาคาร/ที่อยู่อาศัย

- บนดินทั้งหมด
 บนดินบางส่วนและในน้ำบางส่วน
 ในน้ำทั้งหมด

1.3 ทางเข้าออก

- ทางบก
 รถยนต์เข้าถึง
 รถยนต์เข้าไม่ถึง _____
 ทางน้ำ

- อยู่ริมแม่น้ำ/คลอง
 ไม่อยู่ริมแม่น้ำ/คลอง _____

1.4 สภาพของที่พักอาศัย

- ดี
 ค่อนข้างดี
 พอใช้
 ต้องปรับปรุง
 อื่น ๆ _____

1.5 สถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัย

- หน้าแนวคั่นกันน้ำ
 หลังแนวคั่นกันน้ำ

2. การถือครองที่ดินทั้งหมด และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน (เปอร์เซ็นต์)

- ที่อยู่อาศัย _____ %
พื้นที่สวนผสม _____ %
พื้นที่ว่างเปล่า _____ %

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

การศึกษาผลกระทบ และแนวทางแก้ปัญหาของที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยากับคันกันน้ำ ของกทม.

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถาม วิทยานิพนธ์หัวข้อ “การศึกษาผลกระทบ และแนวทางแก้ปัญหาของที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยากับคันกันน้ำของกทม.” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการ ขอขอบพระคุณ

1. รายละเอียดของชุมชน

- 1.1 ชื่อชุมชน _____
- 1.2 จำนวนครัวเรือนในชุมชน _____
- 1.3 จำนวนสมาชิกในชุมชน _____

2. สภาพปัญหาในชุมชนที่อยู่อาศัย

2.1 ด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินของชุมชน

- เป็นที่ดินบุกรุก
- เป็นที่ดินเช่า
- เป็นที่มีกรรมสิทธิ์

ปัญหาทางด้านสังคม

2.2 ปัญหาลักขโมย

- ไม่มี มี

2.3 ปัญหาทะเลาะวิวาทของคนในชุมชน/บ้านใกล้เรือนเคียง

- ไม่มี มี

2.4 ปัญหาอาเสพติด

- ไม่มี มี

ปัญหาทางด้านกายภาพ

2.5 ปัญหาการเดินทางเข้า-ออก

- ไม่มี มี

สภาพปัญหา _____

2.6 ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย

- ไม่มี มี

วิธีการจัดเก็บ _____

ความถี่ในการเก็บ _____

2.7 ปัญหาน้ำท่วม

- ไม่มี มี

2.8 ปัญหาน้ำเสีย

- ไม่มี มี

2.9 ปัญหาน้ำขัง

- ไม่มี มี

2.10 ปัญหาน้ำดื่ม/น้ำใช้

- ไม่มี มี

สภาพปัญหา _____

2.11 ปัญหาอื่น ๆ _____

2.12 ปัญหาด้านต่าง ๆ ที่คิดว่าควรแก้ไข (ตามลำดับ

ความสำคัญ)

☐ น้ำท่วม	☐ อาเสพติด
☐ น้ำเสีย	☐ ขยะ
☐ น้ำขัง	☐ ลักขโมย
☐ น้ำดื่ม/น้ำใช้	☐ ทางเดินเข้า-ออก
☐ ทะเลาะ	☐ อื่น ๆ

2.13 ความรู้สึกต่อชุมชนที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

- เป็นชุมชนที่น่าอยู่
- เป็นชุมชนที่ไม่น่าอยู่อาศัย

เหตุผล _____

3. สภาพน้ำท่วมในชุมชน

3.1 การเกิดน้ำท่วมบริเวณบ้าน/อาคาร/ที่อยู่อาศัย ในรอบ 15 ปีที่ผ่านมา

- ท่วมทุกปี

ไม่เคยประสบปัญหาน้ำท่วม

ท่วมไม่ทุกปี ปีที่ท่วมได้แก่

☐ 2526	☐ 2527	☐ 2528
☐ 2529	☐ 2530	☐ 2531
☐ 2532	☐ 2533	☐ 2534
☐ 2535	☐ 2536	☐ 2537
☐ 2538	☐ 2539	☐ 2540

3.2 สาเหตุสำคัญของการถูกน้ำท่วม (เฉพาะผู้ที่ประสบกับภาวะน้ำท่วม) (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ฝนตกหนัก

น้ำทะเลหนุน

สภาพพื้นที่ต่ำ

ที่ดินทรุดตัว

ที่ดินโดยรอบสูงกว่า

ทางเดินน้ำ/ระบายน้ำไม่สะดวก

อื่น ๆ _____

สาเหตุที่ทางเดินน้ำ/ระบายน้ำไม่สะดวก

ขยะอุดตันในท่อระบายน้ำ

มีประตุน้ำบริเวณปากคลอง

3.3 ระยะเวลาของการเกิดภาวะน้ำท่วม

ท่วมทุกวัน

ท่วมบางวัน

ไม่ท่วมเลย

3.4 ลักษณะการท่วม

ท่วมเข้าท่วมเข็น

ท่วมเข้าเข็นลด

ท่วมบางช่วงเวลาของวัน

3.5 การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้วยตัวของตนเอง ในอดีตที่ผ่านมา

แก้ไขแบบชั่วคราว ด้วยวิธี _____

แก้ไขแบบถาวร ด้วยวิธี _____

อื่น ๆ _____

3.6 หลังจากแก้ไขแล้ว ยังมีปัญหาอีกหรือไม่

ไม่มี

มี คือ _____

3.7 จากข้อ 3.6 หากมีท่านทำอย่างไร

แก้ไขใหม่โดย _____

ปล่อยเลขตามเลข

4. การประชาสัมพันธ์โครงการและความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ

4.1 การรับทราบเกี่ยวกับโครงการป้องกันน้ำท่วม ในเขตพื้นที่บางพลัด

ไม่ทราบ

ทราบ

ทราบข่าวจาก

เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานคร

เพื่อนบ้าน

เจ้าหน้าที่สำรวจ

ป้ายประกาศของทางราชการ

อื่น ๆ _____

4.2 ท่านทราบข่าวโครงการเมื่อไหร่

ช่วงระยะเวลาการสำรวจ (ก่อนการก่อสร้าง)

ระหว่างการก่อสร้าง

หลังการก่อสร้างแล้วเสร็จ

4.3 ลักษณะโครงการที่ทราบ

สร้างคันป้องกันน้ำท่วมตามแนวคลองสายต่าง ๆ

สร้างประตูปิด-เปิดบริเวณปากคลอง

สร้างคันป้องกันน้ำท่วมริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ปรับปรุงแนวคันกันน้ำเดิม

อื่น ๆ _____

4.4 ท่านเคยเห็นรายละเอียด / ทราบรายละเอียดของลักษณะการก่อสร้างคันกันน้ำหรือไม่

ทราบ

ไม่ทราบ

4.5 หน่วยงานราชการทำการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีใด

คิดป้ายประกาศ

ไม่มีการประชาสัมพันธ์

อื่น ๆ _____

4.6 ระยะเวลาที่หน่วยงานราชการประชาสัมพันธ์

- ก่อนการก่อสร้าง โดย _____
- ระหว่างการก่อสร้าง โดย _____
- ภายหลังการก่อสร้าง โดย _____

4.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ไข
ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่

- ไม่ได้
- ไม่แน่ใจ

แก้ไขได้

- ประมาณ 25%
- ประมาณ 50%
- ประมาณ 75%
- 100%

4.8 หลังจากท่านได้รับทราบแนว / วิธีการก่อสร้างแล้ว
ท่านเห็นด้วยหรือไม่

- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

4.9 จากข้อ 4.8 หากท่านไม่เห็นด้วย ท่านมีวิธีการแก้ไข
อย่างไร

- ร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง
- เลข ๆ
- อื่น ๆ โดย _____

4.10 จากข้อ 4.9 หากมีการร้องเรียน ทางราชการปฏิบัติ
อย่างไรเมื่อได้รับข้อร้องเรียน

- ชี้แจง / ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง
- เลข ๆ

4.11 จากข้อ 4.10 หากมีการปรับปรุงแก้ไข ทางราชการ
ดำเนินการอย่างไร

- ข้ายแนวคันกันน้ำ
- ปรับเปลี่ยนลักษณะคันกันน้ำ
- อื่น ๆ _____

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการสร้างคันกันน้ำ

5.1 หลังจากสร้างคันกันน้ำเสร็จ ชุมชนของท่าน

- น้ำท่วม น้ำไม่ท่วม

5.2 ความรู้สึกของท่านต่อคันกันน้ำที่สร้างเสร็จแล้ว

- พอใจ เพราะ _____
- ไม่พอใจ เพราะ _____

5.3 ลักษณะของคันกันน้ำที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม

- ถาวร กันน้ำได้ตลอดเวลา
- กึ่งถาวร สามารถเสริมคันกันน้ำได้เมื่อน้ำ
มากผิดปกติ
- ชั่วคราว

5.4 ความมั่นใจของท่าน หลังจากก่อสร้างคันกันน้ำเสร็จ
เรียบร้อย

- มั่นใจมาก เพราะ _____
- มั่นใจพอใช้ เพราะ _____
- ไม่มั่นใจ เพราะ _____

5.5 ทัศนียภาพโดยรวมเมื่อก่อสร้างคันกันน้ำเสร็จแล้ว

- ดี เพราะ _____
- พอใช้ เพราะ _____
- ไม่ดี เพราะ _____

5.6 ประโยชน์ที่ได้รับเมื่อก่อสร้างคันกันน้ำเสร็จแล้ว

ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

- ดี เพราะ _____
- พอใช้ เพราะ _____
- ไม่ดี เพราะ _____

ด้านการคมนาคม / สัญจร

- ดี เพราะ _____
- พอใช้ เพราะ _____
- ไม่ดี เพราะ _____

ด้านการทัศนียภาพ

- ดี เพราะ _____
- พอใช้ เพราะ _____
- ไม่ดี เพราะ _____

ด้านการพาณิชย์ / ธุรกิจ

- ดี เพราะ _____
- พอใช้ เพราะ _____
- ไม่ดี เพราะ _____

6. แนวความคิดทางด้านผังเมือง/การควบคุมการสร้างอาคารริมแม่น้ำ

6.1 ท่านทราบเรื่องกฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคาร
ในเรื่องระยะร่นจากแนวแม่น้ำหรือไม่
 ทราบ ไม่ทราบ

6.2 ท่านเห็นด้วยหรือไม่

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

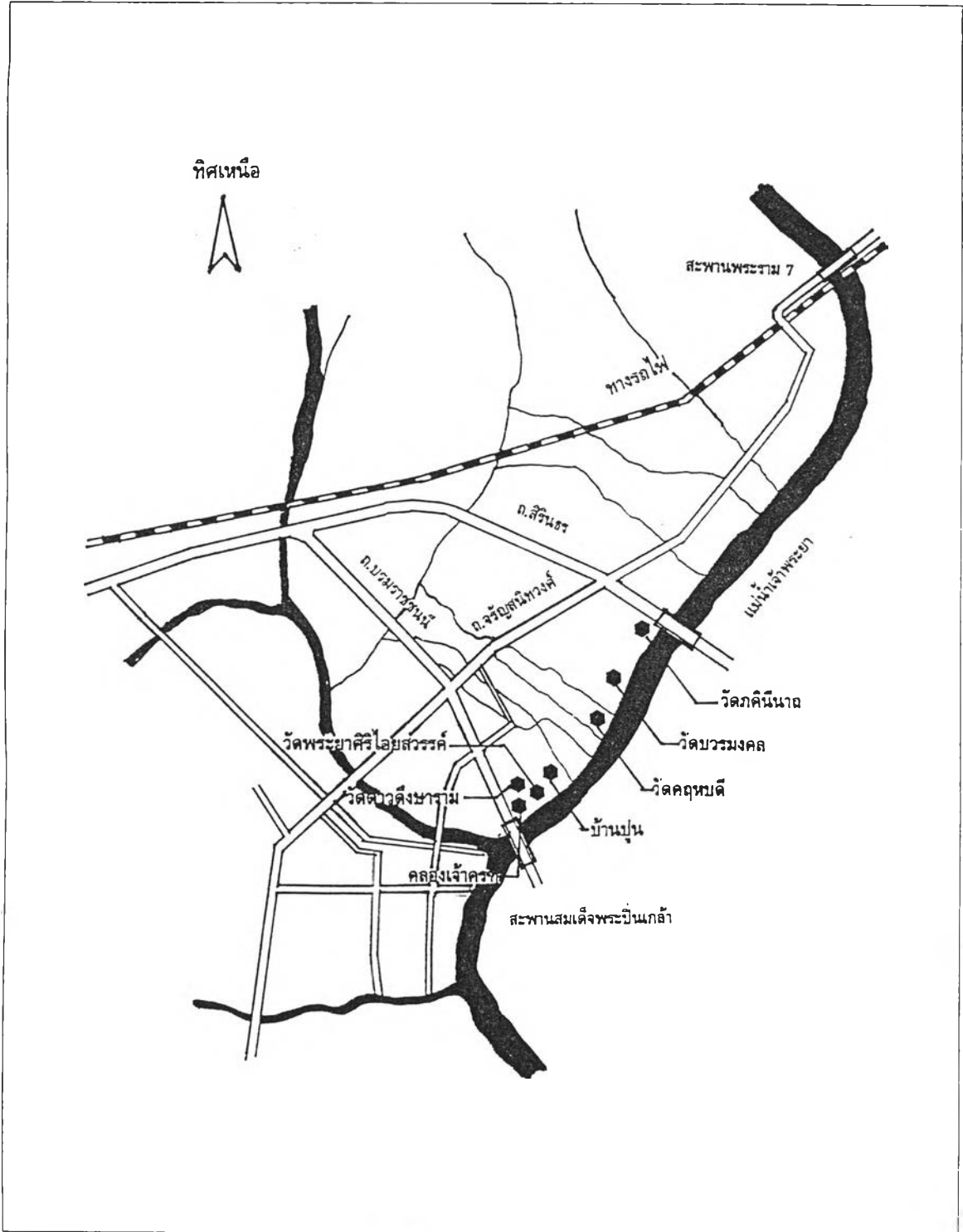
6.3 หากทางราชการกำหนดให้ริมแม่น้ำเป็นพื้นที่
สาธารณะ เพื่อการสันถนาการ และการคมนาคม
ท่านเห็นด้วยหรือไม่

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

เพราะ _____

ภาคผนวก ข

ลักษณะชุมชน

ภาพที่ 24 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชน ในพื้นที่กรณีศึกษา (เขตบางพลัด)

1. ชุมชนวัดภคินีนาถ

ก. ที่ตั้งของชุมชน

ตั้งอยู่ซอยวัดภคินีนาถ ถนนราชวิถี เชียงสะพานกรุงธนบุรี ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กทม. (ดูภาพที่ 24)

ทิศเหนือ	จรด	ถนนราชวิถี
ทิศใต้	จรด	คลองบางจาก
ทิศตะวันออก	จรด	แม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันตก	จรด	วัดเปาโรหิตย์

ข. ประวัติความเป็นมา¹

วัดภคินีนาถวรวิหาร ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนในปัจจุบัน เป็นวัดเป็นวัดโบราณมีมาก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ เดิมมีชื่อว่าวัดบางจากเพราะตั้งอยู่ปากคลองบางจาก ชาวบ้านมักจะเรียกว่า “วัดนอก” เพราะคู่กับวัดใน คือ วัดทอง และวัดสิงห์ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดภคินีนาถ” โดยมีฐานะศักดิ์เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี และเป็นวัดมหานิกาย นักปราชญ์ทางโบราณคดีสันนิษฐานจากโบราณสถานที่ยังคงเหลืออยู่ คือ วิหารว่าเป็นวัดที่สร้างตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย มีสิ่งที่น่าสนใจ คือ

- พระอุโบสถ ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามมาก เป็นฝีมือช่างจีน บานประตู-หน้าต่าง มีภาพเขียนสีพงศาวดารจีนติดอยู่โดยรอบพระอุโบสถ
- วิหารราย เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย จำนวน 80 องค์
- ภายในวิหารประดิษฐานพระพุทธรูป “หลวงพ่อดำ” เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์มีผู้คนนับถือมาก
- กุฏิตำหนัก เป็นตำหนักเรือนไทยแบบเก่าสร้างด้วยไม้สักทอง ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพวดี ปัจจุบันขึ้นทะเบียนเป็นอาคารอนุรักษ์ของกรมศิลปากร

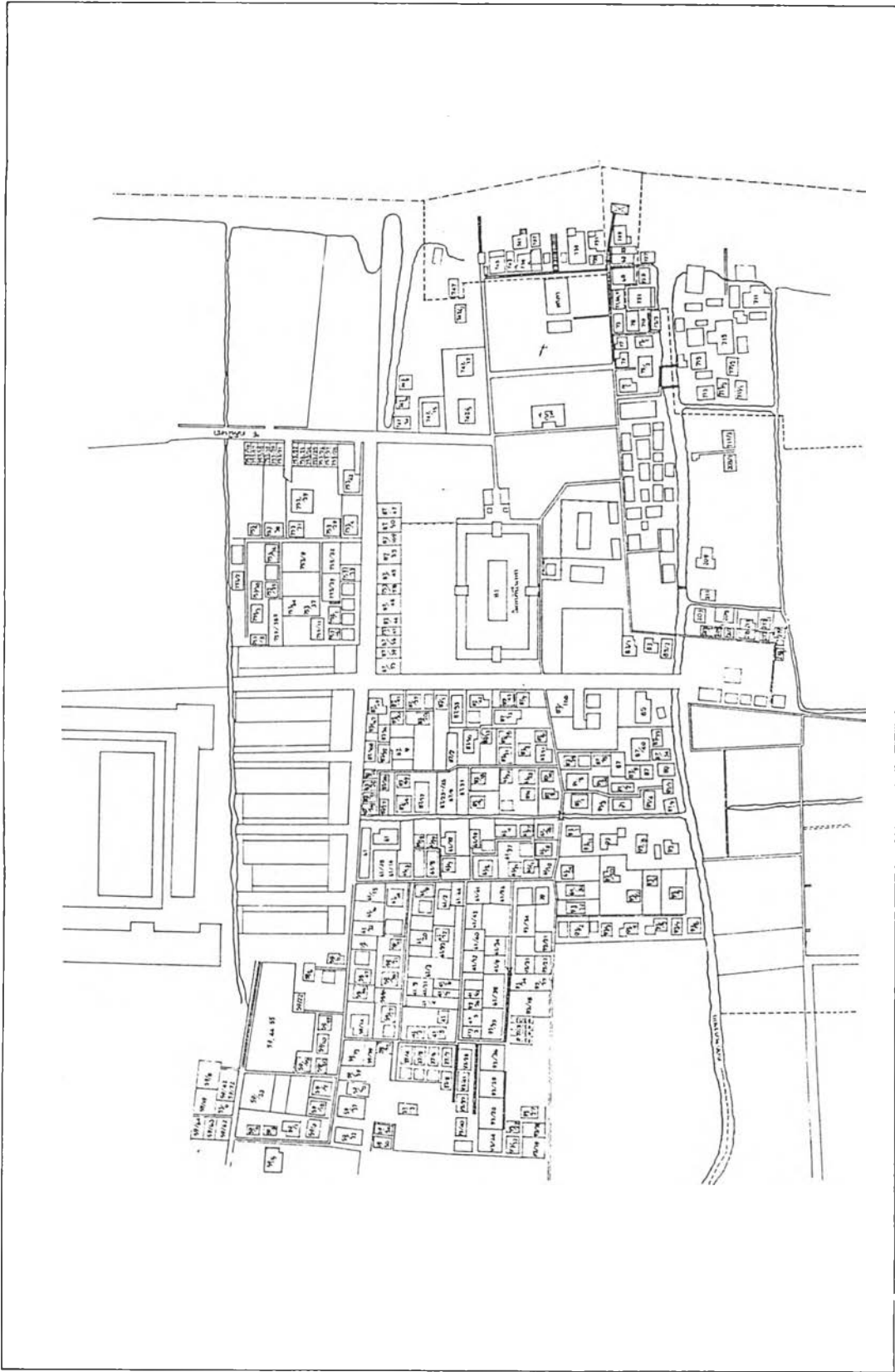
ค. สภาพโดยทั่วไปของชุมชน

1.) การถือครองที่ดิน

ชุมชนวัดภคินีนาถมีพื้นที่ประมาณ 25 ไร่² กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นที่ดินของวัดภคินีนาถแบ่งให้เช่า ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 10 เป็นที่ดินของเอกชน ไม่มีกรรมสิทธิ์

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 52.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

ภาพที่ 25 แผนที่ชุมชนวัดกนิษฐาราม

2.) ประชากร¹

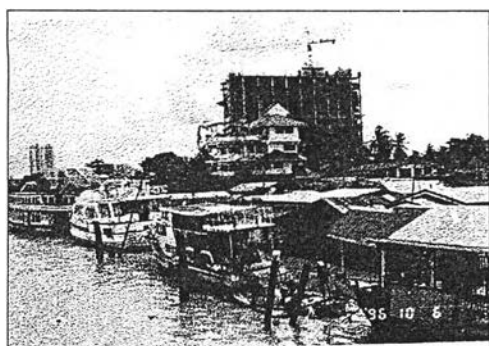
- จำนวนบ้าน 315 หลังคาเรือน
- จำนวนครอบครัว 659 ครอบครัว
- จำนวนประชากร 3,139 คน
 - ชาย 1,522 คน
 - หญิง 1,617 คน
- ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีนับถือศาสนาอื่น ๆ เป็นส่วนน้อย
- อาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ และรัฐวิสาหกิจ รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้าง และประกอบอาชีพส่วนตัว

รายได้ต่อครัวเรือน อยู่ในช่วงประมาณ 10,000-30,000 บาท ต่อ เดือน

การศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา รองลงมาคืออาชีวศึกษา และชั้นประถมศึกษา มีจำนวนเล็กน้อยที่จบถึงระดับปริญญาตรี และไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 150 คน

3.) สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของชุมชนเอียงลาดลงไปทางด้านแม่น้ำ โดยมีระดับพื้นที่เฉลี่ย 1.60 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่บริเวณนี้แต่เดิมเป็นท้องร่องสวน แล้วถมเพื่อก่อสร้างที่อยู่อาศัย จึงมีพื้นที่บางส่วนที่เป็นที่ลุ่มต่ำมีน้ำขัง ส่วนพื้นที่ชุมชนส่วนที่อยู่ริมแม่น้ำถูกน้ำกัดเซาะจนมีน้ำท่วมถึงตลอดเวลา

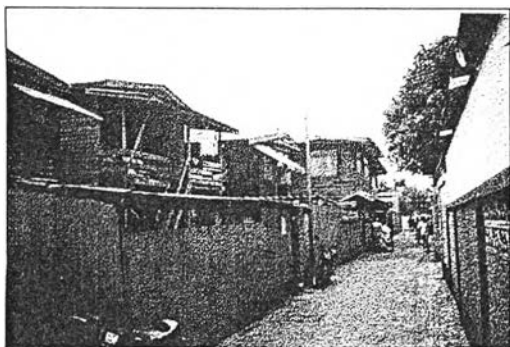
ที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำ

ที่อยู่อาศัยในชุมชน

ภาพที่ 26 ที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำ และที่อยู่อาศัยในชุมชน

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 52-53.

บ้านไม้สองชั้น

ร้านค้าในชุมชน

ภาพที่ 27 บ้านไม้สองชั้น และร้านค้าในชุมชน

4.) สภาพที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจพบว่าอาคารพักอาศัยส่วนใหญ่เป็นอาคาร 2 ชั้น เป็นทั้งครึ่งตึกครึ่งไม้ และบ้านไม้ ทั้งหลัง สภาพค่อนข้างดี บางส่วนใช้เพื่อประกอบการ (ค้าขาย) แต่ส่วนมากจะใช้พักอาศัยเพียงอย่างเดียว

5.) การคมนาคม

เส้นทางเข้า-ออกชุมชน ส่วนใหญ่ใช้ทางบกสะดวกที่สุด โดยเข้า-ออกทางซอยวัดกนิษฐา สภาพถนนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กสภาพดีพอใช้ ส่วนทางเท้าภายในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กแล้ว แต่ก็ยังมีบางส่วนของที่ยังอยู่ในสภาพต้องปรับปรุง

ถนนคอนกรีตในชุมชน

ทางเท้าในชุมชน

ภาพที่ 28 ถนนคอนกรีตในชุมชน และทางเท้าในชุมชน

ง. การจัดตั้งชุมชนและการดำเนินการ¹

ชุมชนวัดกนิษฐารามก่อตั้งเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2528 โดยชาวบ้านประมาณ 5-6 คน ได้ร่วมปรึกษาหารือถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างมวลสมาชิกมักจะเป็นในลักษณะต่างคนต่างอยู่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีน้อย หรือหากจะมีก็เฉพาะเพื่อนบ้านใกล้เคียง ไม่มีการพบปะสังสรรค์ในระหว่างมวลสมาชิกทั้งหมู่บ้าน นอกจากนั้นสภาพพื้นที่ของชุมชนส่วนใหญ่เป็นสวน ทางเดินทำยังเป็นคันดิน การสัญจรไปมาชาวบ้านไม่ได้รับความสะดวก ไม่มีไฟฟ้า ทรอกซอยเต็มไปด้วยขยะมูลฝอย

จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้ก่อตั้งเห็นว่าเพื่อเป็นการรวมชาวบ้านจากจุดต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากให้มีโอกาสมาพบปะร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดตั้งเป็นกลุ่มในชุมชนขึ้น จึงได้จัดงานทำบุญวันขึ้นปีใหม่เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2528 ซึ่งชาวบ้านมาร่วมงานเป็นจำนวนมากต่างเห็นพ้องต้องกันว่าควรที่จะมีการรวมตัวกันโดยตั้งกลุ่มขึ้นมาว่า “กลุ่มชาวบ้านหลังวัดกนิษฐาราม” ซึ่งต่อมาได้มีการประชุมอย่างเป็นทางการในวันที่ 7 มกราคม 2528 และได้ทำการเปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า “ชุมชนวัดกนิษฐาราม” โดยมีนายขาว เตือนสว่าง เป็นประธานชุมชนคนแรก

ชุมชนวัดกนิษฐารามมีพื้นที่กว้างขวาง ดังนั้นเพื่อความสะดวกต่อการบริหารงานภายในชุมชนจึงได้แบ่งอาณาเขตบริเวณในชุมชนออกเป็นซอย จำนวน 9 ซอย ตั้งชื่อแต่ละซอยว่า “กนิษฐาราม 1-9” ในแต่ละซอยจะส่งตัวแทนของตนเป็นกรรมการชุมชน โดยเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกรวมทั้งเป็นสื่อกลางในการประสานงานระหว่างคณะกรรมการและชาวบ้าน

ปัจจุบันการบริหารงานภายในชุมชนมีคณะกรรมการจำนวนทั้งสิ้น 34 คน ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากชาวบ้านในแต่ละซอยเป็นผู้บริหารงานในชุมชน โดยมีการประชุมคณะกรรมการเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อรับทราบปัญหาหรือความต้องการของชาวบ้านซึ่งเสนอผ่านตัวแทนประจำซอย การพัฒนาชุมชนได้รับความสำเร็จเป็นอย่างสูงจากมวลสมาชิกที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประกอบกับพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ดินของวัด จึงได้รับการสนับสนุนจากท่านเจ้าอาวาสวัดกนิษฐารามตลอดมา

จ. สภาพปัญหาของชุมชน

1.) ปัญหาทางกายภาพ

- ก.) ปัญหาเรื่องเส้นทางเข้า-ออก มีปัญหาการจราจรติดขัด ช่วงเวลาเช้า-เย็น สภาพถนนและทางเดินเท้าส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดี แต่มีบางส่วนถูกขุดเพื่อฝังท่อประปา แล้วไม่ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิม

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 52.

- ข.) ระบบท่อระบายน้ำทั่วไปได้รับการพัฒนาจนอยู่ในมาตรฐาน แต่มีปัญหาในการต่อเชื่อมกับระบบป้องกันน้ำท่วมของ กทม.
- ค.) ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ขาดแคลนโทรศัพท์สาธารณะ
- ง.) ปัญหาน้ำท่วม ส่วนใหญ่เป็นลักษณะน้ำท่วมขึ้น-ลงตามระดับน้ำในแม่น้ำ จะท่วมในฤดูน้ำหลากเท่านั้น โดยพื้นที่ที่มีปัญหาส่วนใหญ่อยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา
- จ.) การจัดเก็บขยะมูลฝอย มีรถขยะมาจัดเก็บวันเว้นวัน แต่มีความล่าช้าจากการที่เจ้าหน้าที่ต้องแยกขยะเอง จึงคิดว่าชุมชนควรมีการแยกประเภทขยะ เพื่อช่วยลดเวลาการทำงานของเจ้าหน้าที่เก็บขยะ
- ฉ.) การป้องกันและระงับอัคคีภัย จัดวางระบบด้วยการอบรมวิธีป้องกันและระงับอัคคีภัยให้กับอาสาสมัครของชุมชน จัดซื้อและของบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ ในการจัดซื้ออุปกรณ์ดับเพลิงและผจญเพลิง ได้แก่ ปัมพ์น้ำเคลื่อนที่พร้อมสายสูบ และถังเคมีดับเพลิง ทำให้ชุมชนมีระบบป้องกันและระงับอัคคีภัยที่ดี

การปรับปรุงทางเท้าภายในชุมชน

ถนนแคบ

ภาพที่ 29 การปรับปรุงทางเท้าภายในชุมชน และถนนแคบ

2.) ปัญหาทางด้านสังคม/เศรษฐกิจ

- ก.) ชุมชนมีปัญหาขาดเสถียรภาพอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรง เป็นประเภทคอกาว, ยาบ้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น และคนงานซึ่งอพยพมาจากถิ่นอื่น
- ข.) ปัญหาลักขโมย เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากเรื่องขเสพติด เมื่อผู้ติดยาเสพติด ไม่มีเงินซื้อยา ก็มีการลักขโมย เพื่อหาเงินมาซื้อยาเสพติด
- ค.) ปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในชุมชน/บ้านใกล้เรือนเคียง มีบ้างเล็กน้อย แต่ไม่ถือว่าเป็นปัญหาของชุมชน

3.) ลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหาในชุมชนแล้ว จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน มีลำดับดังนี้

1. ปัญหาน้ำท่วม

2. ปัญหาทางเข้า-ออก/การคมนาคม
3. การจัดเก็บขยะมูลฝอย
4. การป้องกันอัคคีภัย
5. ปัญหาเสาเสพติด
6. ปัญหาลักขโมย

ฉ. หน่วยงานราชการที่เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน

- 1.) สำนักงานเขตบางพลัด ดูแลสภาพทั่วไปทางกายภาพของชุมชน จัดประชุมและประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ เพื่อคอยช่วยแก้ปัญหาของชุมชน โดยผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตบางพลัด
- 2.) สำนักกระบวนน้ำ กทม. เป็นเจ้าของโครงการก่อสร้างคันป้องกันน้ำท่วม ควบคุมดูแลงานก่อสร้างจนสามารถแก้ปัญหาได้ลุล่วงด้วยดีระดับหนึ่ง
- 3.) การเคหะแห่งชาติ ดูแลการจัดตั้งชุมชนในเบื้องต้น และให้การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาชุมชน
- 4.) โครงการอาสาพัฒนาชุมชน ทบวงมหาวิทยาลัย ดูแลทางด้านสาธารณสุขของชุมชน ช่วยโครงการจัดตั้งสถานีนอนามัยในชุมชน
- 5.) เจ้าอาวาสวัดกนิษฐาราม สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาชุมชน และเป็นที่ปรึกษาชุมชน
- 6.) ส่วนการเมือง (สส., สก., สข. เขตบางพลัด) สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาชุมชน

ช. การประสานงานกับหน่วยงานราชการ

คณะกรรมการชุมชนมีการประสานงาน และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการในระดับที่อยู่ใกล้เคียง มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการปรับปรุงและพัฒนาชุมชน จนทำให้มาตรฐานของชุมชนดีมาก

2. ชุมชนวัดบวรเม่งคณ

ก. ที่ตั้งของชุมชน

ตั้งอยู่ในซอยจรัญสนิทวงศ์ 46 (ซอยพระยาวรพงษ์) แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 24)

ทิศเหนือ	จรด	โรงเรียนทิวไผ่งาม
ทิศตะวันออก	จรด	แม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันตก	จรด	โรงเรียนบวรเม่งคณ
ทิศใต้	จรด	โรงงานวิงกุหลิฟอกหนัง และสถานีตำรวจดับเพลิงบวรเม่งคณ

ภาพที่ 30 แผนที่ชุมชนวัดบวรมงคล

ข. ประวัติความเป็นมา¹

วัดบวรมงคลราชวรวิหาร ซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชน มีฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี เป็นวัดโบราณ มีสิ่งที่น่าสนใจ คือ ภายในพระอุโบสถ ฝาเพดานเขียนลายจีน บริเวณลานวัดด้านติดแม่น้ำเป็นที่ตั้งของหมู่พระเจดีย์ทรงมอญ จำนวน 9 องค์ สภาพพื้นที่เดิมเป็นพื้นที่ทำสวนปลูกผลไม้ต่าง ๆ เช่น ส้มโอ ส้ม ฝรั่ง ละครมุด ทูเรียน ฯลฯ บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นที่ธรณีสงฆ์ของวัดบวรมงคล ต่อมาได้มีประชาชนอพยพจากที่อื่นเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น ส่วนหนึ่งอพยพมาจากต่างจังหวัดพักอาศัยและทำงานหาเลี้ยงชีพ ทำให้มีประชาชนอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นมาก โดยทำการเช่าที่ดินของวัดและเอกชนปลูกบ้านไม้ 2 ชั้นเป็นส่วนใหญ่

ค. สภาพโดยทั่วไปของชุมชน

1.) การถือครองที่ดิน²

ชุมชนวัดบวรมงคลมีพื้นที่ประมาณ 75 ไร่ กรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินมีสัดส่วนดังนี้ คือ ร้อยละ 60 เป็นที่ดินของวัดบวรมงคล และอีกร้อยละ 40 เป็นที่ดินของเอกชน

2.) ประชากร³

- จำนวนบ้าน	469	หลังคาเรือน
- จำนวนครอบครัว	687	ครอบครัว
- จำนวนประชากร	3,297	คน
ชาย	1,435	คน
หญิง	1,862	คน

- ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีนับถือศาสนาอื่น ๆ เป็นส่วนน้อย

- อาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย และอื่น ๆ

รายได้ต่อครอบครัวอยู่ในช่วง 10,000-30,000 บาท ต่อเดือน

การศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยม รองลงมาจบอาชีวศึกษา และอุดมศึกษาตามลำดับ

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 68.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68-69.

3.) สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของชุมชน มีระดับเฉลี่ย 1.60 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ส่วนที่อยู่ริมแม่น้ำและริมคลอง จะมีน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี บริเวณที่เป็นวัดปัจจุบันมีพื้นที่ต่ำมาก แต่มีการปรับพื้นที่โดยรอบให้สูงขึ้น เช่น บริเวณริมแม่น้ำมีการจัดพื้นที่เป็นสวนเฉลิมพระเกียรติ โดยยกระดับพื้นที่ขึ้นและทำคันกั้นน้ำเมื่อมีฝนตกหนักทำให้พื้นที่บริเวณวัดมีน้ำท่วมอยู่เสมอ

สภาพที่อยู่อาศัยริมคลอง

สภาพที่อยู่อาศัยริมคลอง

ภาพที่ 31 สภาพที่อยู่อาศัยริมคลอง และสภาพที่อยู่อาศัยริมคลอง

4.) สภาพที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจพบว่าอาคารพักอาศัยส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์ 2 ชั้น และอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น สภาพค่อนข้างดีเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนที่มีสภาพทรุดโทรม เพราะเจ้าของบ้านที่แท้จริงย้ายออกไป และให้ผู้อื่นเช่าอยู่อาศัยคือ ลักษณะอาคารเป็นอาคารพักอาศัยเพียงอย่างเดียว มีเพียงบางส่วนใช้เป็นที่ประกอบการ (ค้าขาย)

ที่อยู่อาศัยสภาพดี

ที่อยู่อาศัยสภาพทรุดโทรม

ภาพที่ 32 ที่อยู่อาศัยสภาพดี และที่อยู่อาศัยสภาพทรุดโทรม

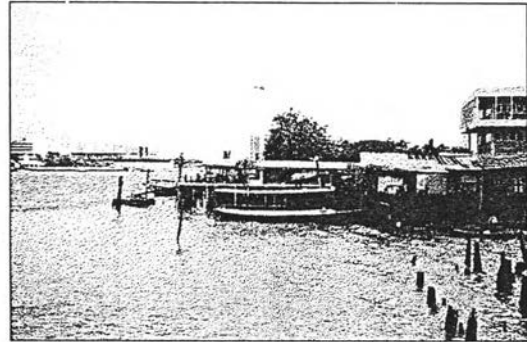
5.) การคมนาคม

เส้นทางเข้า-ออกของชุมชน สามารถเข้าได้ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยทางบก เส้นทางหลัก คือ ซอยเจริญสนิทวงศ์ 46 (ซอยพระยาวรพงษ์) และซอยเจริญสนิทวงศ์ 44 (ซอยวิมลสกรกิจ) ซึ่งเป็นถนนคอนกรีต

เสริมเหล็ก ส่วนทางเดินภายในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการปรับปรุงให้เป็นทางเดินคอนกรีตเสริมเหล็กแล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่ยังไม่ได้ปรับปรุง สำหรับเส้นทางเข้า-ออกทางน้ำสามารถใช้ท่าเรือวัดบวรมงคล ซึ่งเป็นท่าเรือข้ามฟากไปยังฝั่งพระนครได้

ถนนคอนกรีตในชุมชน

ท่าเรือวัดบวรมงคล

ภาพที่ 33 ถนนคอนกรีตในชุมชน และท่าเรือวัดบวรมงคล

ง. การจัดตั้งชุมชนและการดำเนินการ

ชุมชนวัดบวรมงคล จัดตั้งขึ้นโดยชาวชุมชนร่วมกับสำนักงานเขตบางพลัด เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ทำให้การประสานงานของชุมชนและหน่วยงานราชการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จ. สภาพปัญหาของชุมชน

ปัญหาภายในชุมชนแบ่งตามกลุ่มปัญหา ดังต่อไปนี้ คือ

1.) ปัญหาทางกายภาพ

- ก.) เส้นทางคมนาคมทางบก เข้าถึงชุมชนทางซอยจรัญสนิทวงศ์ 44 และซอยจรัญสนิทวงศ์ 46 ถนนสายหลักเป็นถนนคอนกรีตอยู่ในสภาพดี ถนนซอยส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนายกระดับสูงขึ้น เพื่อให้เป็นคันกันน้ำ คงมีเพียงบางส่วนที่อยู่ระหว่างการดำเนินการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีการคมนาคมทางน้ำ โดยมีท่าเรือข้ามฟาก สามารถเดินทางติดต่อไปยังฝั่งพระนครได้สะดวก
- ข.) ระบบท่อระบายน้ำ เมื่อมีการยกระดับถนน/ทางเท้าขึ้นมาจากเดิม มีผลให้ท่อระบายน้ำ และระบบการระบายน้ำของเดิมไม่สามารถใช้งานได้โดยสะดวก เพราะท่อเมนที่สร้างขึ้นใหม่มีระดับสูงกว่าท่อระบายน้ำเดิม ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังเป็นบางจุด
- ค.) ปัญหาน้ำท่วม เป็นปัญหาใหญ่สำหรับผู้ที่อยู่ริมแม่น้ำ/ลำคลอง และที่ลุ่มต่ำของชุมชน สภาพปัญหาคือ มีน้ำท่วมในลักษณะน้ำขึ้น-ลงเป็นประจำทุกปี
- ง.) ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานทั่วไปอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

ยกระดับถนนเพื่อเป็นคั่นกั้นน้ำ

ท่อระบายน้ำเดิมต่ำกว่าท่อระบายน้ำใหม่

ภาพที่ 34 ยกระดับถนนเพื่อเป็นคั่นกั้นน้ำ และท่อระบายน้ำเดิมต่ำกว่าท่อระบายน้ำใหม่

- จ.) การจัดเก็บขยะมูลฝอย มีรถขยะมาเก็บทุก 3 วัน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน ต้องการให้มีรถมาเก็บอย่างน้อยวันเว้นวัน
- ฉ.) การป้องกันและระงับอัคคีภัย มีระบบการป้องกันอัคคีภัยทั้งหน่วยบรรเทาสาธารณภัย และหน่วยอาสาสมัคร แต่ยังคงขาดแคลนอุปกรณ์ดับเพลิงอีกหลายอย่าง เช่น ท่อน้ำดับเพลิง ถึงดับเพลิงเคมี

2.) ปัญหาทางด้านสังคม/เศรษฐกิจ

- ก.) ปัญหาอาเสพติด ภายในชุมชนมีปัญหาอยู่บ้าง ส่วนใหญ่เป็นพวกขี้ยา, คมกาว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาหลักขโมยตามมา
- ข.) ปัญหาหลักขโมย เป็นปัญหาอยู่บ้างในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่คิดยาเสพติด แล้วต้องการหาเงินไปซื้อยา
- ค.) ปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในชุมชนมีบ้างเป็นส่วนน้อย แต่ส่วนรวมมีความสามัคคีกันดี

3.) ความสำคัญเร่งด่วนของปัญหาในชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน มีลำดับดังนี้

1. ปัญหาระบบระบายน้ำ, น้ำขัง
2. การป้องกันอัคคีภัย
3. ปัญหาอาเสพติด
4. ปัญหาหลักขโมย
5. การจัดเก็บขยะมูลฝอย
6. ปัญหาน้ำท่วม
7. ปัญหาเรื่องสาธารณูปโภค

8. ปัญหาการทะเลาะวิวาท

ฉ. หน่วยงานราชการที่เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน

- 1.) สำนักงานเขตบางพลัด ดูแลสภาพทั่วไปทางกายภาพของชุมชน จัดประชุมและประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ เพื่อคอยช่วยแก้ปัญหาของชุมชน โดยผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตบางพลัด
- 2.) สำนักกระษายน้ำ กทม. เป็นเจ้าของโครงการก่อสร้างคันป้องกันน้ำท่วม ควบคุมดูแลงานก่อสร้างจนสามารถแก้ปัญหาได้ลุ้ลวงด้วยดีระดับหนึ่ง
- 3.) การเคหะแห่งชาติ ดูแลการจัดตั้งชุมชนในเบื้องต้น และให้การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาชุมชน
- 4.) กรมเจ้าท่า เข้ามาจัดการสอบแนวเขตแม่น้ำเพื่อประสานงานกับสำนักกระษายน้ำ กทม. ให้สามารถก่อสร้างแนวคันกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยา
- 5.) สถานดับเพลิงบรรวมงคล ร่วมฝึกอบรมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย
- 6.) ศูนย์สาธารณสุข 31 (เอิบ-จิตร ทั้งสุขบุตร) เข้ามาให้บริการด้านสาธารณสุข

ช. การประสานงานกับหน่วยงานราชการ

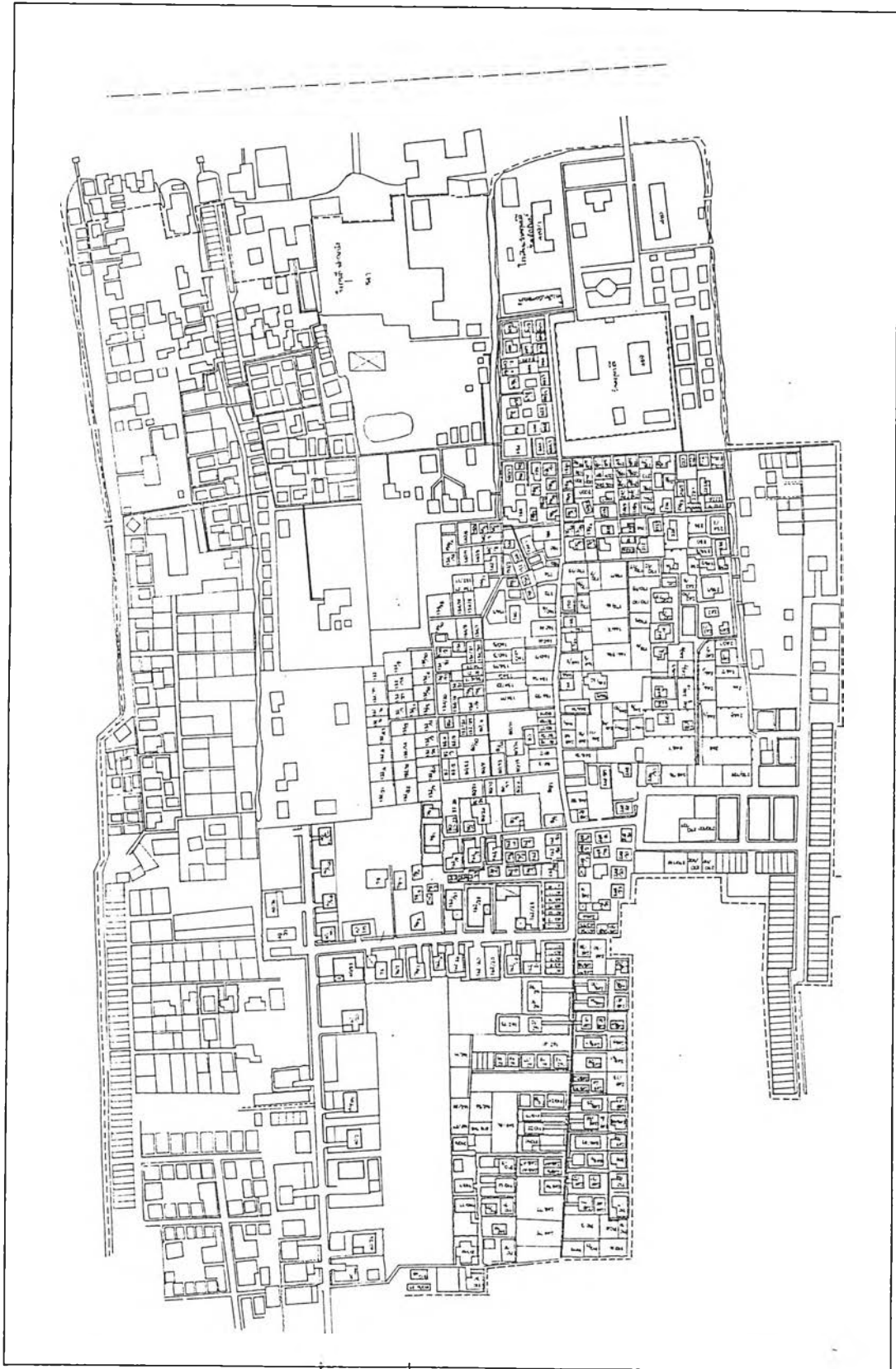
คณะกรรมการชุมชนมีการประสานงาน และให้ทวาระร่วมมือกับหน่วยงานราชการในระดับที่อยู่ในเกณฑ์ดี มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการปรับปรุงและพัฒนาชุมชน จนทำให้มาตรฐานของชุมชนดีมาก

3. ชุมชนวัดคฤหบดี

ก. ที่ตั้งของชุมชน

ตั้งอยู่ในซอยจรัญสนิทวงศ์ 44 (ซอยวิมลศรีกิจ) แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กทม. มีอาณาเขตดังนี้ (ดูภาพที่ 24)

ทิศเหนือ	จรด	วัดบรรวมงคล
ทิศใต้	จรด	ชุมชนบ้านปูน
ทิศตะวันออก	จรด	แม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันตก	จรด	ที่พักคนงาน โรงงานสุราบางยี่ขัน

ภาพที่ 35 แผนที่ชุมชนวัดศุภหิณี

ข. ประวัติความเป็นมา¹

วัดคฤหบดี ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น และพระราชทาน “พระเชกคา” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่สำคัญคู่กับพระแก้วมรกต สร้างในสมัยเชียงแสน ซึ่งมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ เป็นพระประธานประจำพระอุโบสถ กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนพระอุโบสถเป็นโบราณสถานที่สำคัญของชาติ พระวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปโบราณปางต่าง ๆ หลายองค์ พื้นที่ดินส่วนใหญ่รอบ ๆ วัดแต่เดิมเป็นสวนผลไม้ ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ของวัดคฤหบดีซึ่งให้ประชาชนเช่าปลูกบ้าน จำนวนร้อยละ 30 ของผู้อยู่อาศัยเป็นคนท้องถิ่น ส่วนร้อยละ 70 ที่เหลือได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ภายหลัง

ค. สภาพโดยทั่วไปของชุมชน

1.) การถือครองที่ดิน²

ชุมชนวัดคฤหบดีมีพื้นที่ประมาณ 40 ไร่ กรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินมีสัดส่วนดังนี้ คือ ร้อยละ 60 เป็นที่ดินของวัดแบ่งให้เช่า ร้อยละ 30 เป็นที่ดินของเอกชน และร้อยละ 10 เป็นพวกบุกรุก

2.) ประชากร³

- จำนวนบ้าน	485	หลังคาเรือน
- จำนวนครอบครัว	578	ครอบครัว
- จำนวนประชากร	2,490	คน
ชาย	1,213	คน
หญิง	1,277	คน

- ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีนับถือศาสนาอิสลามและคริสต์เป็นส่วนน้อย

- อาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง รองลงมาเป็นข้าราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจ และประกอบอาชีพส่วนตัว

รายได้ต่อครัวเรือน อยู่ในช่วง 5,000-30,000 บาท ต่อเดือน

การศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาคือชั้นมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา มีจำนวนเล็กน้อยที่จบถึงระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีผู้ไม่ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนแต่พออ่านออกเขียนได้ จำนวน 107 คน

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 56.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

3.) สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ราบลุ่มต่ำ อยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 1.70 เมตร แต่เดิมเป็นท้องร่องสวน เมื่อมีการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยไม่ได้มีการปรับพื้นที่ดิน จึงทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชน

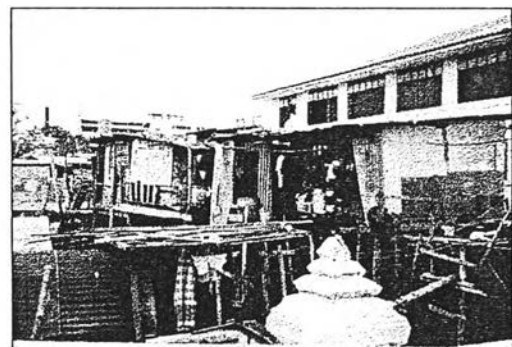
สภาพน้ำท่วมขังในพื้นที่

สภาพคลองและที่อยู่อาศัยริมคลอง

ภาพที่ 36 สภาพน้ำท่วมขังในพื้นที่และสภาพคลองและที่อยู่อาศัยริมคลอง

4.) สภาพที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจพบว่าอาคารที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ 2 ชั้น สภาพค่อนข้างดี ส่วนใหญ่ปลูกอยู่บนดิน ใช้เป็นที่พักอาศัย และมีบางส่วนใช้เป็นสถานที่ประกอบการ (ค้าขาย)

บ้านพักอาศัยสภาพดี

การบุกรุกที่สาธารณะริมแม่น้ำ

ภาพที่ 37 บ้านพักอาศัยสภาพดีและการบุกรุกที่สาธารณะริมแม่น้ำ

5.) การคมนาคม

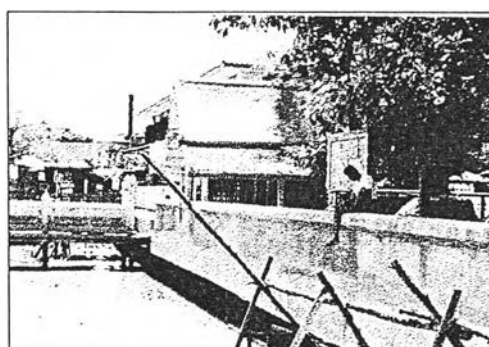
เส้นทางเข้า-ออกชุมชน สามารถทำได้ 2 ทาง คือ ทางบก และทางน้ำ

ทางบก เส้นทางคมนาคมหลัก คือ เข้า-ออกทางซอยเจริญสนิทวงศ์ 44 และ 48 สภาพเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ทางเดินเท้าภายในชุมชนได้รับการปรับปรุงจากเขตบางพลัด จัดทำเป็นทางคอนกรีตเสริมเหล็กในส่วนที่เป็นทางเดินหลัก ส่วนทางเดินรองลงไปเป็นทางเดินที่ทรุดโทรม บางส่วนมีน้ำท่วมขัง ยังไม่ได้รับการปรับปรุง

ทางน้ำ มีท่าเรืออยู่บริเวณหน้าวัดคฤหบดี

ถนนคอนกรีตในชุมชน

ท่าเรือบริเวณหน้าวัดคฤหบดี

ภาพที่ 38 ถนนคอนกรีตในชุมชน และท่าเรือบริเวณหน้าวัดคฤหบดี

ง. การจัดตั้งชุมชนและการดำเนินการ¹

ในปี พ.ศ. 2524 ชาวบ้านรอบวัดคฤหบดีร่วมกับโครงการอาสาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เริ่มการพัฒนาชุมชนทางกายภาพและสาธารณสุข โดยแบ่งชุมชนเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มวัดคฤหบดี
2. กลุ่มตรอกโพธิ์
3. กลุ่มสะพานไม้และคงคิย

ในแต่ละกลุ่มมีการเลือกตั้งประธาน รองประธาน และตำแหน่งอื่น ๆ ประสานงานกับอาสาสมัครของมหาวิทยาลัยมหิดล แต่การดำเนินงานไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะต่างกลุ่มต่างทำ ทำให้ขาดการประสานงานระหว่างกลุ่ม ต่อมาจึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งกรรมกลางชั้น และรวมเป็นกลุ่มเดียวกัน เรียกว่า “ชุมชนวัดคฤหบดี” ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาไปถึงทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อสิ้นสุดโครงการของมหาวิทยาลัยมหิดล โครงการอาสาพัฒนาชุมชน ทบวงมหาวิทยาลัย ได้เข้ามาดำเนินการแทน โดยมีนโยบายพัฒนาในแนวเดียวกัน ในปี พ.ศ. 2526 โครงการวางแผนครอบครัว ของมหาวิทยาลัยมหิดลเข้ามาดำเนินการเรื่องการวางแผนครอบครัว

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 56.

และส่งเสริมสุขภาพเด็ก ทั้ง 2 โครงการ ได้สิ้นสุดโครงการ เมื่อปี พ.ศ. 2527 จากนั้นชุมชนก็อยู่ในความดูแลของเขตบางกอกน้อย ก่อนที่จะแยกมาเป็นเขตบางพลัด ตามลำดับ

จ. สภาพปัญหาของชุมชน

ปัญหาภายในชุมชนแบ่งตามกลุ่ม ดังต่อไปนี้ คือ

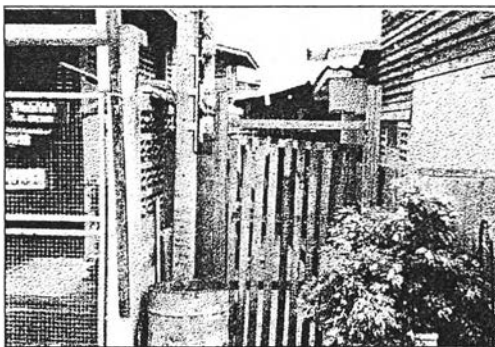
1.) ปัญหาทางกายภาพ

ก.) ปัญหาเรื่องเส้นทางเข้า-ออก มีปัญหาเรื่องซอยแคบ เข้าออกทางซอยจรัญฯ 44 มีรถจอดตลอดแนว ทำให้การจราจรติดขัด สภาพถนนหนทางโดยทั่วไปอยู่ในสภาพดี แต่ทางเท้ายังมีการพัฒนาไม่ทั่วถึง บางส่วนยังอยู่ในระดับต่ำ มีน้ำท่วมขัง

ข.) ปัญหาเรื่องการระบายน้ำ และระบบท่อระบายน้ำ โดยทั่วไปอยู่ในสภาพที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะสภาพพื้นที่เดิมเป็นที่ลุ่มต่ำมีน้ำขังอยู่แล้ว ทำให้การดำเนินการปรับปรุงระบบระบายน้ำใหม่อาจมีปัญหา เช่น ท่อใหม่อยู่สูงกว่าท่อเก่า ทำให้น้ำไม่สามารถระบายออกไปได้

ค.) ปัญหาเรื่องน้ำท่วม แบ่งปัญหาออกเป็น 2 ส่วน คือ

- ปัญหาน้ำท่วมขัง เป็นปัญหาเรื้อรังที่เกิดขึ้นมานาน และยังคงเกิดขึ้นอยู่เพราะสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ลุ่มต่ำ ประกอบกับมีการสร้างบ้านเรือน และอาคารรुकล้ำคลอง ทำให้การระบายน้ำไม่สะดวก
- ปัญหาน้ำท่วม เกิดขึ้นเกือบทุกปี เพราะสภาพพื้นที่ต่ำที่สุดในเขตบางพลัด มีพื้นที่ส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่ถูกน้ำท่วม

การสร้างบ้านพักอาศัยบุกรุกคลองสาธารณะ

พื้นที่ต่ำมีน้ำท่วมขัง

ภาพที่ 39 การสร้างบ้านพักอาศัยบุกรุกคลองสาธารณะ และพื้นที่ต่ำมีน้ำท่วมขัง

ง.) ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานทั่วไปอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน แต่ขาดการบำรุงรักษา มีปัญหาขาดแคลนโทรศัพท์สาธารณะ

- จ.) การจัดเก็บขยะมูลฝอย อยู่ในเกณฑ์ดีมีรถขยะมาจัดเก็บทุกวัน ทำให้ไม่มีปัญหาขยะตกค้าง
- ฉ.) การป้องกันและระงับอัคคีภัย มีหน่วยบรรเทาสาธารณภัย และอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยช่วยเหลือชุมชน แต่เนื่องจากซอยแคบซึ่งมีปัญหาเรื่องระดับเพลิงขนาดใหญ่เข้ามาไม่ได้ และอุปกรณ์ผจญเพลิง และดับเพลิงมีไม่เพียงพอ
- ช.) ขาดแคลนสนามกีฬา และพื้นที่สาธารณะ

2.) ปัญหาทางด้านสังคม/เศรษฐกิจ

- ก.) ปัญหาอาเสพติดมีอยู่มากในชุมชนเกิดจากมีผู้คนอพยพเข้ามาเช่าบ้านอยู่ในชุมชนมากขึ้น แล้วนำเอายาเสพติดประเภทยาบ้า, คมกาว เข้ามาด้วย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ สืบเนื่องตามมา
- ข.) ปัญหาลักขโมย เป็นปัญหาที่เกิดตามมาจากปัญหาอาเสพติด และปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน
- ค.) ปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในชุมชนมีเกิดขึ้นบ้างประปราย เพราะผู้คนในชุมชนต่างคนต่างอยู่ แต่ยังเป็นปัญหาของคนส่วนน้อยเท่านั้น

3.) ลำดับความเร่งด่วนของปัญหาในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน มีลำดับความเร่งด่วนของปัญหาดังนี้

1. ปัญหาเส้นทางเข้า-ออก/การคมนาคม
2. ปัญหาน้ำท่วม
3. ปัญหาการระบายน้ำ/บำบัดน้ำเสีย
4. ปัญหาการป้องกันอัคคีภัย
5. ปัญหาอาเสพติด
6. ปัญหาลักขโมย
7. ปัญหาสาธารณูปโภค
8. ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย
9. ปัญหาการทะเลาะวิวาท

ฉ. หน่วยงานราชการที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชน

- 1.) สำนักงานเขตบางพลัด ดูแลสภาพทั่วไปทางกายภาพของชุมชน จัดประชุมและประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ เพื่อคอยช่วยเหลือปัญหาของชุมชน โดยผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตบางพลัด

- 2.) ศูนย์บริการสาธารณสุข 31 (เอิบ-จิตร ทั้งสุขบุตร) ผู้ดูแลเรื่องงานสาธารณสุขของชุมชน
- 3.) ทบวงมหาวิทยาลัย โคชมหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนเรื่องสาธารณสุขชุมชน
- 4.) สถานีตำรวจนครบาลบางยี่ขัน ร่วมดูแลและให้คำปรึกษาเรื่องความปลอดภัยของชุมชน
- 5.) กองทัพเรือ ช่วยเหลือในเวลาที่เกิดปัญหาน้ำท่วม

ข. การประสานงานกับหน่วยงานราชการ

อยู่ในภาวะที่ต้องปรับปรุง เพราะหน่วยงานราชการกับชุมชนขาดความเข้าใจที่ดีต่อกัน และขาดการประสานงานที่ดี ทำให้การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่มีประสิทธิภาพ

4. ชุมชนบ้านปูน

ก. ที่ตั้งของชุมชน

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในซอยจรัญสนิทวงศ์ 44 (ซอยวิมลศรีกิจ) แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีอาณาเขตดังนี้ (ดูภาพที่ 24)

ทิศเหนือ	จรด	วัดคฤหบดี
ทิศใต้	จรด	โรงงานสุราบางยี่ขัน และชุมชนวัดพระยาศิริไอยสวรรค์
ทิศตะวันออก	จรด	แม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันตก	จรด	โรงพิมพ์สยามรัฐ

ข. ประวัติความเป็นมา¹

พื้นที่บริเวณชุมชนในอดีตเป็นสวนผลไม้ ต่อมาเมื่อประชาชนอพยพเข้ามาอยู่ประมาณ 30 ครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นคนในตระกูลตระกูลชณะภูมิ, วิชัยวัฒน์, โปรงเปรมใจ, ดาละสวัธ และพระยาอมรสาท เป็นชุมชนเก่าแก่ที่รวมตัวกันมานาน มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ตั้งศาลาโรงธรรม เพื่อเป็นศูนย์รวมของชุมชนในพิธีการทางศาสนาต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนา และงานเทศกาล เช่น ปีใหม่, วันเด็ก, งานวันดับเพลิง (งานประจำปีของชุมชน)

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 59.

ภาพที่ 40 แผนที่ชุมชนบ้านปูน

ค. สภาพโดยทั่วไปของชุมชน

1.) การถือครองที่ดิน¹

ชุมชนบ้านปูนมีพื้นที่ประมาณ 70 ไร่ โดยร้อยละ 35 เป็นที่ดินของเอกชน 4 ราย และอีกส่วนหนึ่งร้อยละ 65 เป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่ในอนาคตอันใกล้พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนจะถูกเวนคืนเพื่อก่อสร้างสะพานพระรามที่ 8 ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

2.) ประชากร²

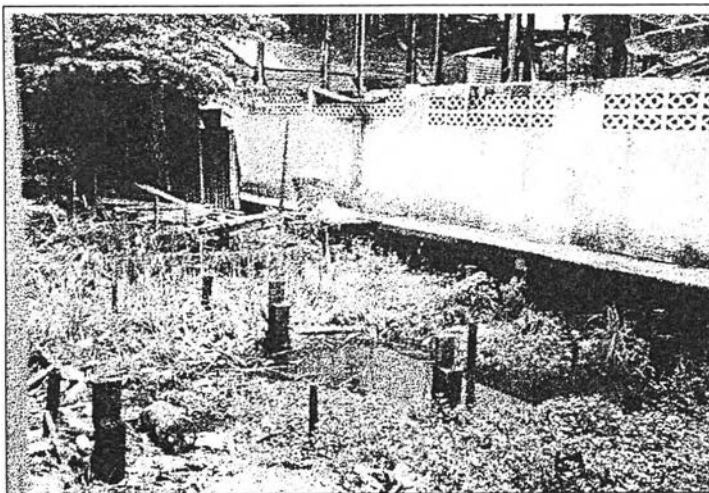
- จำนวนบ้าน	392	หลังคาเรือน
- จำนวนครอบครัว	602	ครอบครัว
- จำนวนประชากร	2,604	คน
ชาย	1,152	คน
หญิง	1,452	คน

- ศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ ศาสนาอิสลามและคริสต์

- อาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ รองลงมา คือ รัฐวิสาหกิจ, ค้าขาย และอื่น ๆ

รายได้ต่อครัวเรือนอยู่ในช่วงเฉลี่ย 10,000-30,000 บาท ต่อเดือน

การศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาคือชั้นมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา มีปริญญาตรีเป็นส่วนน้อย มีผู้ไม่ได้เรียนหนังสือ 78 คน

พื้นที่มีน้ำท่วมขัง

ทางเดินมีน้ำท่วมขัง

ภาพที่ 41 พื้นที่มีน้ำท่วมขัง และทางเดินมีน้ำท่วมขัง

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 59.

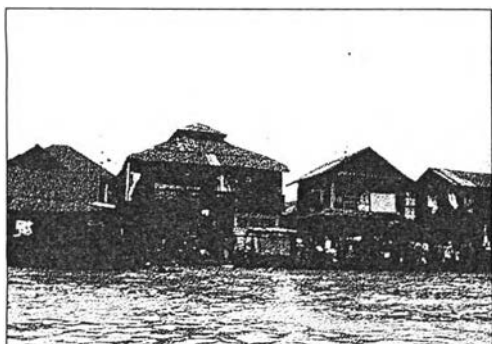
² เรื่องเดียวกัน, หน้า 59-60.

3.) สภาพพื้นที่

สภาพชุมชนเป็นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำเจ้าพระยา แต่เดิมเป็นสวนผลไม้ ทำให้พื้นที่บางส่วนมีน้ำท่วมขัง ระดับเฉลี่ยสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1.50 เมตร พื้นที่ดินบริเวณแม่น้ำถูกน้ำกัดเซาะจนเป็นที่ต่ำมาก ส่วนพื้นที่ด้านในมีระดับสูงกว่า

4.) สภาพที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจพบว่าอาคารที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ 2 ชั้น รองลงมาเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว และบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น สภาพดีถึงดีพอใช้ปลูกอยู่บนดิน ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่พักอาศัยอย่างเดียว บางส่วนใช้ประกอบการ

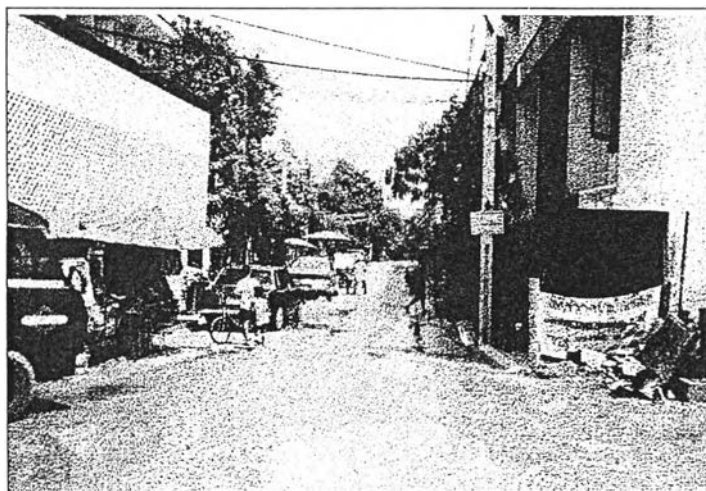
บ้าน ไม้สองชั้นริมแม่น้ำ

บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้สองชั้น

ภาพที่ 42 บ้าน ไม้สองชั้นริมแม่น้ำ และบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้สองชั้น

5.) การคมนาคม

ถนนคอนกรีตในชุมชนบางส่วนชำรุด

การปรับปรุงทางเดินให้เป็นคันทันน้ำ

ภาพที่ 43 ถนนคอนกรีตในชุมชนบางส่วนชำรุด และการปรับปรุงทางเดินให้เป็นคันทันน้ำ

เส้นทางคมนาคมหลัก คือ ทางบก โดยเข้าทางซอยรัฐสุนิทวงศ์ 44 (ซอยวิมลสรกิจ) และ ซอยรัฐสุนิทวงศ์ 40 สภาพดีเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนทางเดินเท้าภายในชุมชนอยู่ในสภาพที่มีการปรับปรุงบางส่วนเป็นคันทันน้ำ แต่บางส่วนก็อยู่ในสภาพทรุดโทรมต้องปรับปรุง

ง. การจัดตั้งชุมชนและการดำเนินการ¹

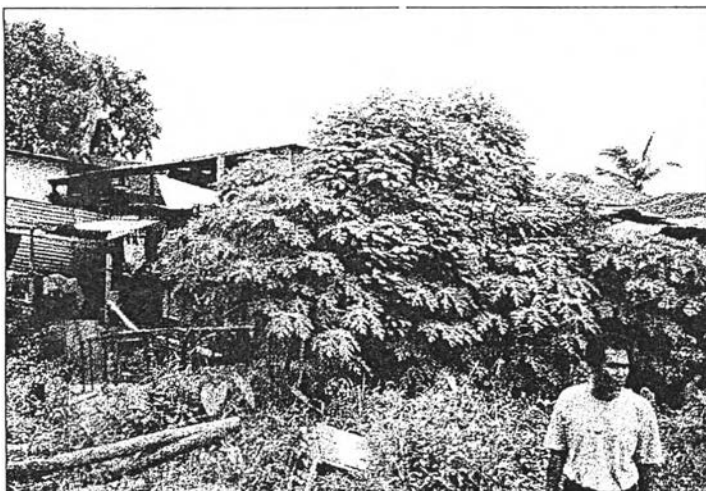
ประชาชนจะรวมตัวกันจัดประเพณีต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ วันเด็กแห่งชาติ งานวันดับเพลิง (งานประจำปีของชุมชน) งานศาลเจ้าและวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ หลังจากนั้นก็รวมตัวกันจัดตั้งเป็นชุมชน เพื่อประสานงานกับเขตบางพลัด เพื่อให้ชุมชนมีสภาพดีขึ้น

จ. สภาพปัญหาของชุมชน

ปัญหาภายในชุมชนแบ่งตามกลุ่ม ดังต่อไปนี้ คือ

1.) ปัญหาทางกายภาพ

- ก.) ปัญหาเรื่องเส้นทางเข้า-ออก การเข้าถึงชุมชนผ่านซอยรัฐสุนิทวงศ์ 44 และรัฐสุนิทวงศ์ 40 ถนนสายหลักเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก มีความกว้างประมาณ 6 เมตร อยู่ในสภาพดี แต่ถนนสายรอง/ทางเท้า ยังอยู่ในสภาพทรุดโทรม ต้องปรับปรุง
- ข.) ระบบท่อระบายน้ำซึ่งอยู่ในสภาพไม่ดี ต้องปรับปรุง เนื่องจากไม่มีการจัดวางระบบท่อรวมอย่างมีประสิทธิภาพ

พื้นที่ค้ำมีน้ำท่วมขัง

ทางเดินเท้าทรุดโทรมต้องปรับปรุง

ภาพที่ 44 พื้นที่ค้ำมีน้ำท่วมขัง และทางเดินเท้าทรุดโทรมต้องปรับปรุง

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 59.

- ด.) ปัญหาน้ำท่วม สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ต่ำ ในฤดูน้ำหลากจะเกิดปัญหาน้ำท่วม แต่เป็นลักษณะน้ำท่วม ขึ้น-ลง ตามระดับน้ำในแม่น้ำ
- ง.) ระบบสาธารณสุขปกคลุมพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน แต่ขาดแคลนโทรศัพท์สาธารณะ
- จ.) การจัดเก็บขยะมูลฝอย มีปัญหาขยะสะสม เพราะรถขยะเข้ามาเก็บเพียงสัปดาห์ละ 2 ครั้ง
- ง.) การป้องกันและระงับอัคคีภัย มีหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังขาดแคลนอุปกรณ์ดับเพลิงบางอย่าง เช่น สายสูบ และถังเคมีดับเพลิง

2.) ปัญหาทางด้านสังคม/เศรษฐกิจ

- ก.) ชุมชนมีปัญหาอาชีพติดอยู่บ้างเล็กน้อย ประเภทคอกาว, ขาบัว แต่ยังไม่เป็นปัญหารุนแรงมากนัก
- ข.) ปัญหาลักขโมย มีน้อยมากจนเกือบไม่มี
- ค.) ปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในชุมชนมีบ้างเล็กน้อย แต่ไม่ถือว่าเป็นปัญหา

3.) ความสำคัญเร่งด่วนของปัญหาในชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน มีลำดับดังนี้ คือ

1. ปัญหาเวนคืนที่ดิน เพื่อก่อสร้างสะพานพระรามที่ 8
2. ปัญหาน้ำท่วม
3. ปัญหาการระบายน้ำ/บำบัดน้ำเสีย
4. ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย
5. ปัญหาการป้องกันอัคคีภัย
6. ปัญหาอาชีพติด

ปัจจุบันชุมชนบ้านปูนมีปัญหาที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ คือ พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนถูกรายการเวนคืน เพื่อก่อสร้างสะพานพระรามที่ 8 ทำให้ขาดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาและปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น สำหรับปัญหาของการรื้อย้ายบ้านออกจากแนวเวนคืน ก็ยังเป็นปัญหาใหญ่ของชุมชนอยู่ เพราะที่อยู่ใหม่อยู่ห่างไกลจากที่ตั้งของชุมชนเดิมไปมาก (อยู่บริเวณพุทธมณฑลสาย 4)

ฉ. หน่วยงานราชการที่เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน

- 1.) สำนักงานเขตบางพลัด ดูแลสภาพทั่วไปทางกายภาพของชุมชน จัดประชุมและประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ เพื่อคอยช่วยเหลือปัญหาของชุมชน โดยผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตบางพลัด
- 2.) สำนักระบายน้ำ กทม. เป็นเจ้าของโครงการก่อสร้างคันป้องกันน้ำท่วม ควบคุมดูแลงานก่อสร้าง จนสามารถแก้ปัญหาได้ลุ่ลวงด้วยดีระดับหนึ่ง

3.) กรมเจ้าท่า เข้ามาจัดการสอบแนวเขตแม่น้ำเพื่อประสานงานกับสำนักกระบายน้ำ กทม. ให้สามารถก่อสร้างแนวคันกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยา

4.) ศูนย์สาธารณสุข 31 (เอิบ-จิตร ทั้งสุบุตร) เข้ามาให้บริการด้านสาธารณสุข

ข. การประสานงานกับหน่วยงานราชการ

ชุมชนมีการร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานราชการอยู่ในเกณฑ์ดี

5. ชุมชนวัดพระยาศิริโอยสวรรค์

ก. ที่ตั้งของชุมชน

ตั้งอยู่ใกล้โรงงานสุราบางยี่ขัน ซอยเจริญสุขนิทวงศ์ 40 และซอยเจริญสุขนิทวงศ์ 44 (ซอยวิมลสรกิจ) แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีอาณาเขตดังต่อไปนี้ (ดูภาพที่ 24)

ทิศเหนือ	จรด	ซอยเจริญสุขนิทวงศ์ 44 (ซอยวิมลสรกิจ)
ทิศตะวันออก	จรด	โรงงานสุราบางยี่ขัน
ทิศตะวันตก	จรด	ซีดี อพาร์ทเมนต์
ทิศใต้	จรด	คลองบางยี่ขัน

ข. ประวัติความเป็นมา¹

พื้นที่ชุมชนเดิมเป็นสวนผลไม้ ภายหลังสภาพสวนหมดไป เนื่องจากความต้องการใช้พื้นที่ในการปลูกที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ดินของเอกชน โดยเจ้าของที่ดินได้จัดสรรที่ดินแบ่งให้ชาวบ้านเช่าปลูกบ้านเรือน สำหรับการเช่าที่ดินจะใช้พื้นที่มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เช่า เจ้าของที่ดินไม่ได้จัดวางผังไว้ ทำให้การเช่าที่เพื่อปลูกที่อยู่อาศัยไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่าที่ควร

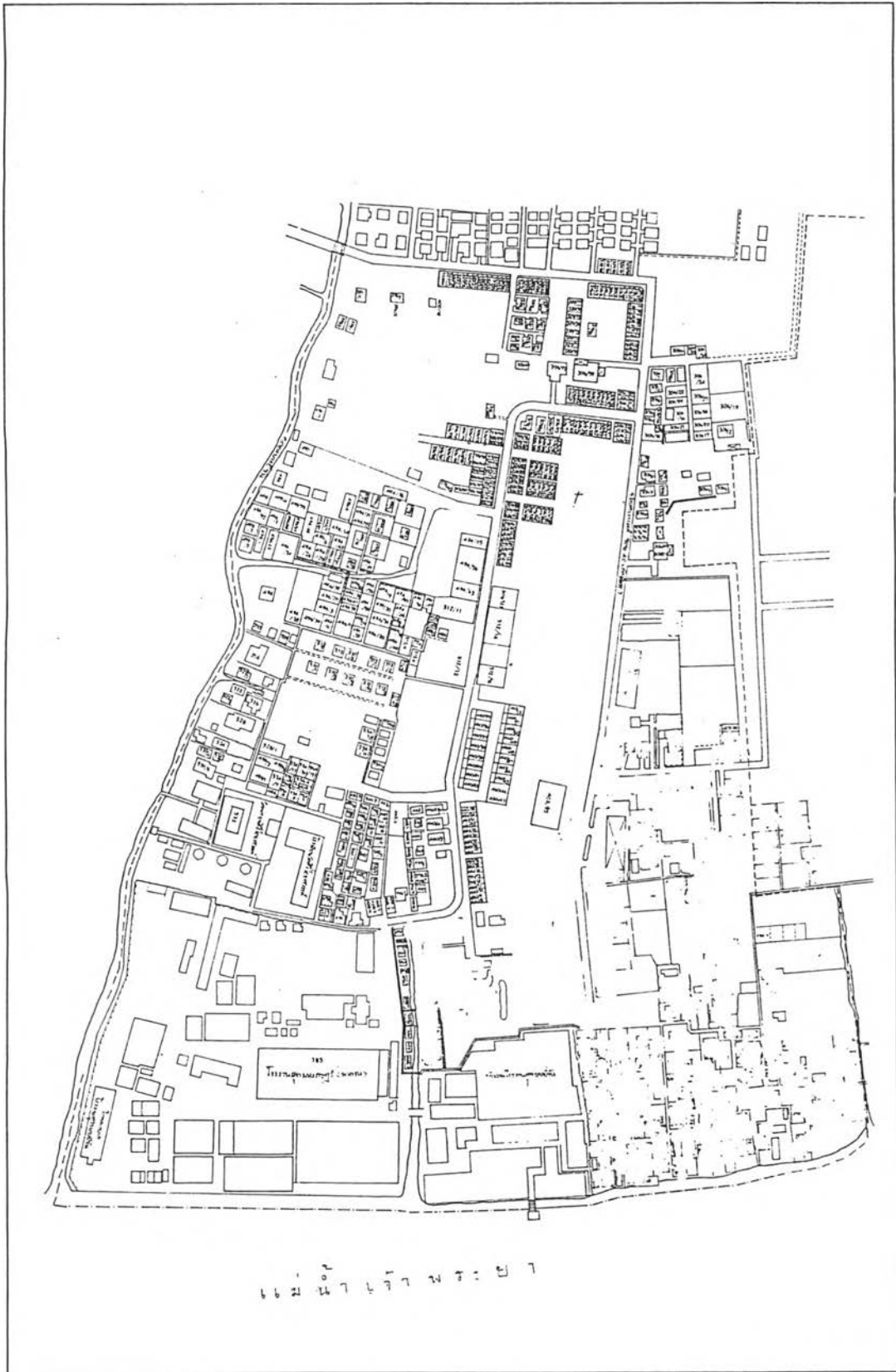
ค. สภาพโดยทั่วไปของชุมชน

1.) การถือครองที่ดิน²

ชุมชนวัดพระยาศิริโอยสวรรค์ มีพื้นที่ประมาณ 90 ไร่ เป็นที่ดินของวัดประมาณร้อยละ 60 และที่ดินของเอกชนอีกร้อยละ 40

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 66.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 66-67.

ภาพที่ 45 แผนที่ชุมชนวัดพระยาศรีโอยสวรรค

2.) ประชากร¹

- จำนวนบ้าน	327	หลังคาเรือน
- จำนวนครอบครัว	536	ครอบครัว
- จำนวนประชากร	2,144	คน
ชาย	998	คน
หญิง	1,146	คน

- ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

- อาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ, รัฐวิสาหกิจ, ค้าขาย และรับจ้าง

รายได้ต่อครัวเรือน อยู่ในช่วง 5,000-30,000 บาท ต่อเดือน

การศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา รองลงมาจบอาชีวศึกษา และมีเป็นส่วนน้อยที่จบอุดมศึกษา

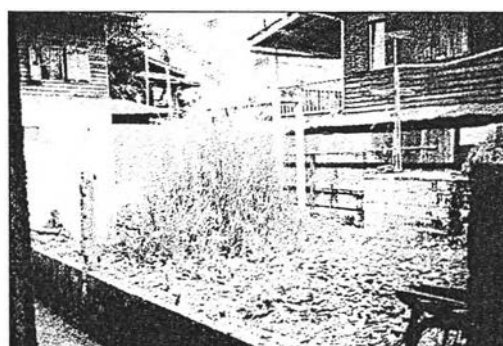
3.) สภาพพื้นที่

สภาพชุมชนเป็นที่ราบลุ่มระดับสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1.70 เมตร ระบบระบายน้ำยังไม่ได้มาตรฐานทำให้เกิดสภาพน้ำท่วมขังเป็นบางจุด

ปัจจุบันภายในชุมชนมีการรื้อย้ายบ้านออกไปจากชุมชนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากหมดสัญญาเช่าที่ และเจ้าของต้องการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากเดิมให้เช่าที่เป็นการก่อสร้างอพาร์ทเมนท์ แฟลค และพื้นที่บางส่วนของชุมชนถูกเวนคืนเพื่อทำการก่อสร้างสะพานพระรามที่ 8

สภาพน้ำท่วมขังภายในชุมชน

พื้นที่ว่างจากการรื้อย้าย

ภาพที่ 46 สภาพน้ำท่วมขังภายในชุมชน และพื้นที่ว่างจากการรื้อย้าย

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 66-67.

4.) สภาพที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจพบว่าอาคารที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ 2 ชั้น และอาคารแถว 2 ชั้น สภาพดี ถึงดีพอใช้เป็นส่วนใหญ่ และใช้เป็นที่พักอาศัยอย่างเดียว มีส่วนน้อยที่ใช้เป็นสถานประกอบการ

บ้านไม้สองชั้น

ห้องแถวสองชั้น

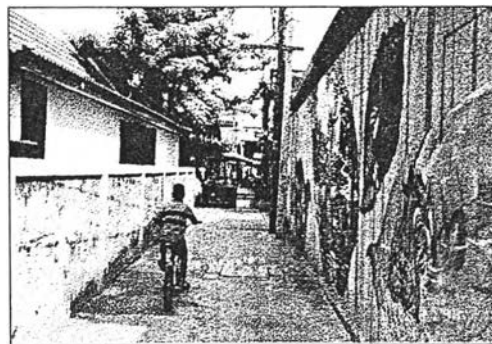
ภาพที่ 47 บ้านไม้สองชั้น และห้องแถวสองชั้น

5.) การคมนาคม

เส้นทางเข้า-ออก สามารถใช้ซอยรัฐสุนิทวงศ์ 40 และซอยรัฐสุนิทวงศ์ 44 (ซอยวิมลสรกิจ) สภาพถนนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กสภาพดี ส่วนทางเดินเท้าภายในชุมชนแคบมาก ยังอยู่ในสภาพต้องปรับปรุง

ถนนคอนกรีตในชุมชน

ทางเดินเท้าในชุมชน

ภาพที่ 48 ถนนคอนกรีตในชุมชน และทางเดินเท้าในชุมชน

ง. การจัดตั้งชุมชนและการดำเนินการ¹

ผู้อาศัยในบริเวณดังกล่าวเกิดแนวคิดในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชุมชน พร้อมทั้งคัดเลือกตัวแทนเป็นคณะกรรมการชุมชน เพื่อประสานงานกับทางราชการในการปรับปรุงสภาพชุมชนให้มีสภาพดีขึ้น

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางเขน, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 66.

จ. สภาพปัญหาของชุมชน

ปัญหาภายในชุมชนแบ่งตามกลุ่ม ดังต่อไปนี้ คือ

1.) ปัญหาทางกายภาพ

- ก.) ปัญหาเรื่องเส้นทางเข้า-ออก มีปัญหาการจราจรแออัด เนื่องจากถนนแคบ ทางเข้าถึงชุมชนสามารถเข้าได้ทาง ซอยจรัญสนิทวงศ์ 40 และ ซอยจรัญสนิทวงศ์ 44 ทางเท้าภายในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้พัฒนาให้อยู่ในระดับมาตรฐาน ยังคงเป็นทางเดินปูแผ่นคอนกรีต
- ข.) ระบบท่อระบายน้ำ โดยทั่วไปยังไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงเช่นเดียวกับทางเดิน ทำให้การระบายน้ำไม่สะดวก มีน้ำขังในบางพื้นที่

ทางเดินเท้าต้องปรับปรุง

พื้นที่ค้ำน้ำท่วมขัง

ภาพที่ 49 ทางเดินเท้าต้องปรับปรุง และพื้นที่ค้ำน้ำท่วมขัง

- ค.) ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานทั่วไปอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
- ง.) ปัญหาหน้าท่วม ส่วนใหญ่เป็นลักษณะน้ำท่วมขึ้น-ลงตามระดับน้ำในแม่น้ำ โดยจะท่วมในฤดูน้ำหลาก มีพื้นที่บางส่วนเป็นลักษณะน้ำท่วมขัง เนื่องจากพื้นที่ต่ำ และระบบระบายน้ำยังไม่ดีพอ
- จ.) การจัดเก็บขยะมูลฝอย อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากรถขยะมาเก็บสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ทำให้มีขยะสะสม
- ฉ.) การป้องกันและระงับอัคคีภัย ชุมชนมีอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ แต่มีปัญหาเรื่องอุปกรณ์ดับเพลิงไม่เพียงพอ และขาดการบำรุงรักษา ทำให้ชำรุด ใช้งานได้ไม่สมบูรณ์

2.) ปัญหาทางด้านสังคม/เศรษฐกิจ

- ก.) ปัญหาเสพติด มีเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่เป็นพวกราชาธิปไตย, คมกาว ในกลุ่มวัยรุ่น
- ข.) ปัญหาลักขโมย มีเป็นส่วนน้อย
- ค.) ปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในชุมชน มีบ้างแต่ไม่ถึงเป็นปัญหาใหญ่

3.) ความสำคัญของปัญหาในชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน มีลำดับดังนี้

1. ปัญหาการระบายน้ำ/บำบัดน้ำเสีย
2. ปัญหาน้ำท่วม
3. ปัญหาถูกเวนคืน
4. ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย
5. ปัญหาการป้องกันอัคคีภัย

ฉ. หน่วยงานราชการที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชน

- 1.) สำนักงานเขตบางพลัด ดูแลสภาพทั่วไปทางกายภาพของชุมชน จัดประชุมและประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ เพื่อคอยช่วยเหลือปัญหาของชุมชน โดยผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตบางพลัด
- 2.) สำนักระบายน้ำ กทม. เป็นเจ้าของโครงการก่อสร้างคันป้องกันน้ำท่วม ควบคุมดูแลงานก่อสร้าง จนสามารถแก้ปัญหาได้ลุ่่วงด้วยวิธีระดับหนึ่ง
- 3.) ศูนย์สาธารณสุข 31 (เอิบ-จิตร ทั้งสุบุตร) เข้ามาให้บริการด้านสาธารณสุข

ช. การประสานงานกับหน่วยงานราชการ

ชุมชนมีการประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการอยู่ในเกณฑ์ดีพอใช้

6. ชุมชนวัดดาวดึงษาราม

ก. ที่ตั้งของชุมชน

ตั้งอยู่ในซอยวัดดาวดึงษาราม ถนนคู่ขนานบรมราชชนนี (ลอดใต้สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า) ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีอาณาเขตดังต่อไปนี้ (ดูภาพที่ 24)

ทิศเหนือ	จรด	คลองบางยี่ขัน
ทิศตะวันออก	จรด	แม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันตก	จรด	สถานีตำรวจนครบาลบางยี่ขัน
ทิศใต้	จรด	ถนนบรมราชชนนี

ข. ประวัติความเป็นมา¹

บริเวณวัดดาวดึงษารามโคยรอบ ตั้งแต่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาภายในเป็นบริเวณที่ประชาชนอาศัยอยู่กันมาไม่น้อยกว่า 200 ปี แต่ก่อนมีสภาพเป็นสวนร่มรื่นประชาชนอาศัยกันน้อย มีวัดจตุรมิตรประดิษฐานารามซึ่งมีเขตติดต่อกับวัดดาวดึงษารามด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งติดกับคลองบางยี่ขันฝั่งใต้ คลองบางยี่ขันฝั่งใต้เป็นที่ตั้งของวัดพระยาสิริโอสวรรค์ วัดทั้งสองวัดนี้สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นภายหลังวัดดาวดึงษาราม โดยข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และมีฐานะในสมัยก่อน

เมื่อก่อน พ.ศ. 2500 ฝั่งธนบุรีบริเวณแขวงบางยี่ขันต้องเดินคานทางเท้าแคบ ๆ ผ่านสวน จึงจะออกถนนใหญ่ได้ ตามคลองบางยี่ขัน คลองวัดดาวดึงษาราม คลองวัดจตุรมิตรเชื่อมต่อกัน โดยใช้เรือหางด้านใต้วัดดาวดึงษาราม เป็นสวนปนกับที่อยู่อาศัยจนถึงวัดคูศิตาราม ทางทิศตะวันตกมีลักษณะเช่นเดียวกันจนถึงถนนเจริญสนิทวงศ์ การไปติดต่อกันที่เขตบางกอกน้อยต้องข้ามฟากไปลงเรือที่ท่าพระจันทร์เข้าไปในคลองบางกอกน้อยซึ่งสะดวกกว่าทางอื่น

หลังจากที่สร้างสะพานพระปิ่นเกล้าแล้ว การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็วมีถนนซอยต่าง ๆ เชื่อมกันทำให้สะดวกขึ้น ที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ สถานที่พักผ่อน และประชาชนเพิ่มความแออัดขึ้น พ.ศ. 2525 จากแม่น้ำเจ้าพระยาถึงวัดดาวดึงษาราม เฉพาะด้านใต้ของคลองบางยี่ขันจนถึงบริเวณศาลาเจ้าครุฑ มีพื้นที่ประมาณ 23 ไร่ แต่มีครอบครัวมากกว่า 600 ครอบครัว ทำให้มีสภาพเป็นชุมชนแออัด

ปัจจุบันในบริเวณชุมชน มีอาคารของโรงเรียนอินทราชัยที่สร้างขึ้นปลายรัชกาลที่ 5 เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมยุโรปยุคหลัง ตัวอาคารเป็นตึก 2 ชั้น ขนาดใหญ่ต่อเชื่อมกันเป็นผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันแนวยาวเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยา มีความประณีตสวยงามมาก เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

ค. สภาพโดยทั่วไปของชุมชน

1.) การถือครองที่ดิน²

ชุมชนวัดดาวดึงษารามมีพื้นที่ประมาณ 19 ไร่ กรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินมีสัดส่วนดังนี้ คือ ร้อยละ 60 เป็นที่ของวัดดาวดึงษาราม ส่วนอีก ร้อยละ 30 เป็นของกรมธนารักษ์ และร้อยละ 10 เป็นที่ดินเอกชน

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 62.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

2.) ประชากร¹

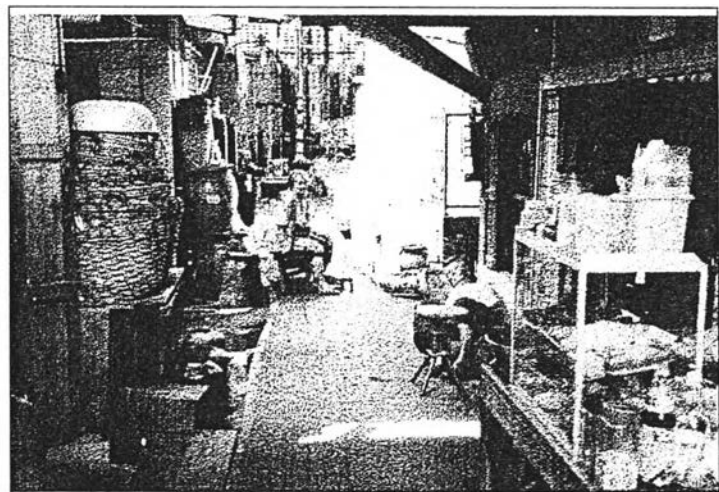
- จำนวนบ้าน 430 หลังคาเรือน
- จำนวนครอบครัว 492 ครอบครัว
- จำนวนประชากร 3,661 คน
 - ชาย 831 คน
 - หญิง 2,830 คน
- ศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ
- อาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมา คือ ค้าขาย รับราชการ และรัฐวิสาหกิจ รายได้ต่อครัวเรือน อยู่ในช่วง 5,000-10,000 บาท ต่อเดือน
- การศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษามัธยมศึกษา รองลงมาจบอาชีวศึกษา และมีเป็นส่วนน้อยที่ยังออกมศึกษา

3.) สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่ชุมชนเป็นที่ลุ่มต่ำ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1.20-1.50 เมตร มีน้ำท่วมขังอยู่หลายส่วนของพื้นที่ เนื่องจากไม่มีระบบท่อระบายน้ำ

สภาพน้ำท่วมขังในชุมชน

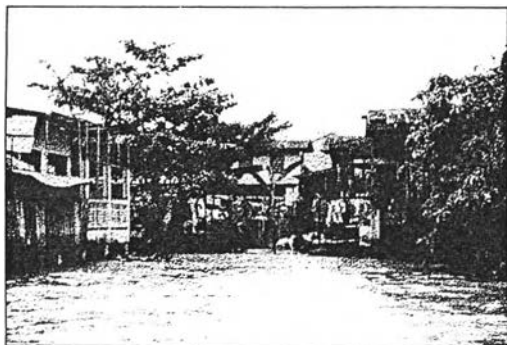
ทางเท้าไม่มีท่อระบายน้ำ

ภาพที่ 50 สภาพน้ำท่วมขังในชุมชน และทางเท้าไม่มีท่อระบายน้ำ

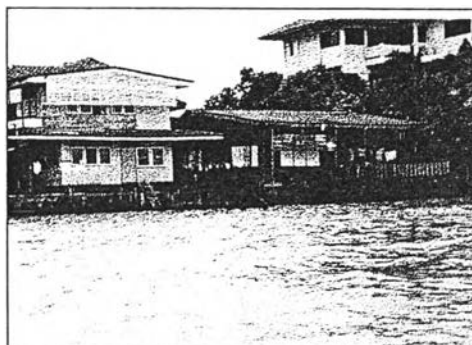
¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 63.

4.) สภาพที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจพบว่าอาคารที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านชั้นเดียว และบ้านไม้ 2 ชั้น สภาพดีพอใช้ ส่วนใหญ่ปลูกอยู่บนดินลุ่มต่ำมีน้ำขังอยู่ข้างใต้ถุนบ้าน ใช้เป็นที่พักอาศัย และร้านค้าเป็นบางส่วน

บ้าน ไม้ชั้นเดียว

บ้าน ไม้สองชั้นริมแม่น้ำ

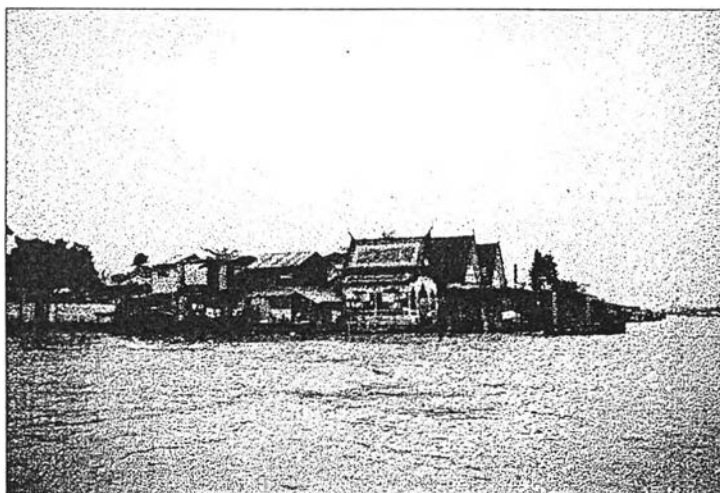
ภาพที่ 51 บ้าน ไม้ชั้นเดียว และบ้าน ไม้สองชั้นริมแม่น้ำ

5.) การคมนาคม

เส้นทางเข้า-ออกชุมชนทำได้ 2 ทาง คือ ทางบก และทางน้ำ

ทางบก เส้นทางสายหลักสามารถเข้า-ออกได้ ผ่านซอยวัดดาวดึงษาราม ถนนบรมราชชนนี เชียงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า และซอยรัฐสภนิทวงศ์ 40 สภาพถนนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กอยู่ในสภาพดี ส่วนทางเดินเท้าเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กอยู่ในสภาพทรุดโทรม ไม่มีท่อระบายน้ำถึงเวลาที่ควรมีการปรับปรุง

ทางน้ำ สามารถเข้า-ออกได้ทางท่าหน้าวัดดาวดึงษาราม ซึ่งมีเรือข้ามฟากไปยังฝั่งพระนคร

ท่าเรือวัดดาวดึงษาราม

ทางเดินเท้าภายในชุมชน

ภาพที่ 52 ท่าเรือวัดดาวดึงษาราม และทางเดินเท้าภายในชุมชน

ง. การจัดตั้งชุมชนและการดำเนินการ¹

ปลายปี พ.ศ. 2525 การเคหะแห่งชาติ ได้มาสำรวจข้อมูลของชุมชน และประสานงานกับเขตบางกอกน้อย ดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อเป็นตัวแทนของชาวชุมชนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน และในปลายปี พ.ศ. 2532 กรมธนารักษ์ได้อนุญาตให้กรมตำรวจใช้ที่ดินราชพัสดุ จำนวน 4 แปลง เพื่อปลูกสร้างอาคารที่ทำการสถานีตำรวจนครบาลบางยี่ขัน กองกำกับการตำรวจนครบาล 18 พร้อมแฟลตที่พักข้าราชการตำรวจผู้น้อย โดยมีข้อแม้ว่ากรมตำรวจจะเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุดังกล่าวได้ ต่อเมื่อกรมธนารักษ์ดำเนินการบอกเลิกสัญญากับผู้เช่า และผู้เช่าได้รื้อถอนบ้านเรือนออกจากที่ราชพัสดุแล้ว โดยมีบ้านเรือนที่จะต้องรื้อถอนประมาณ 127 หลัง กรมตำรวจจึงแก้ปัญหาโดยพิจารณาจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นห้าส่วน และจัดสรรงบประมาณชดเชยในการรื้อถอนที่ละส่วนในแต่ละปี ตามโครงการก่อสร้างที่ได้กำหนดไว้ โดยในพื้นที่ส่วนแรก เนื้อที่ประมาณ 434 ตารางวา

จ. สภาพปัญหาของชุมชน

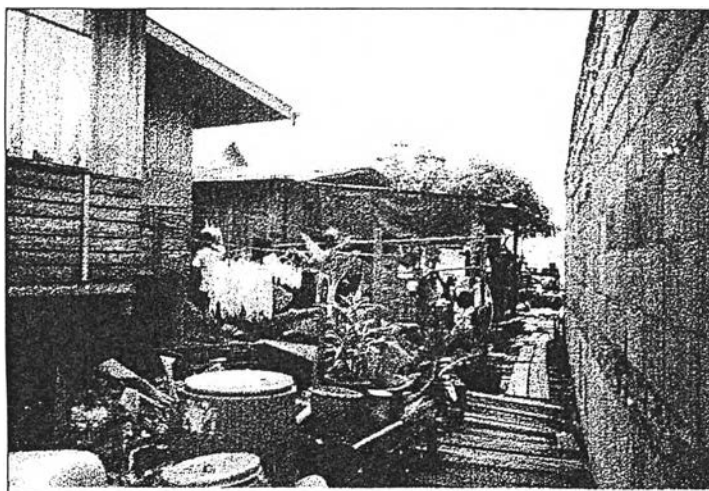
ปัญหาภายในชุมชนแบ่งตามลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือ

1.) ปัญหาทางกายภาพ

- ก.) ปัญหาเรื่องเส้นทางเข้า-ออก และการจราจร ชุมชนสามารถเข้า-ออกได้หลายทาง ได้แก่ เจริญสะพานพระปิ่นเกล้า, ซอยเจริญฯ 40 และซอยเจริญฯ 44 สภาพถนนสายหลักเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กกว้างประมาณ 6 เมตร ทางเดินเท้าภายในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ซึ่งเคยได้รับการพัฒนาโดยการเคหะแห่งชาติ แต่ไม่มีการจัดทำท่อระบายน้ำ จึงทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขัง
- ข.) ระบบระบายน้ำทั่วไป อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง เพราะไม่มีท่อระบายน้ำภายในชุมชน น้ำเสีย-น้ำทิ้งจากที่อยู่อาศัยถูกปล่อยลงสู่พื้นดิน ทำให้เกิดภาวะน้ำขัง-น้ำเสีย
- ค.) ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ขาดแคลนโทรศัพท์สาธารณะ
- ง.) ปัญหาน้ำท่วม แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก พื้นที่ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำลำคลองส่วนใหญ่มีปัญหา น้ำท่วมขังบริเวณใต้ถุนบ้าน เพราะไม่มีท่อระบายน้ำ เมื่อระดับน้ำในแม่น้ำลำคลองสูงขึ้น จะล้นเข้ามาขังแต่ไม่สามารถระบายออกได้ ส่วนที่สองจะอยู่ห่างจากแม่น้ำ มีน้ำท่วมในลักษณะที่ขึ้น-ลงตามระดับน้ำในแม่น้ำ ในฤดูน้ำหลาก
- จ.) การจัดเก็บขยะมูลฝอย มีปัญหา คือ รถขยะที่มาเก็บอยู่ในสภาพทรุดโทรม ทำให้ไม่สามารถมาเก็บได้ตามกำหนดเวลา เกิดขยะสะสม ควรจะเข้ามาเก็บขยะอย่างน้อยวันเว้นวัน

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 62.

- ณ.) การป้องกันและระงับอัคคีภัย มีหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านการอบรมมาเป็น
 อย่างดี สามารถป้องกันและระงับอัคคีภัยอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงขาดแคลนอุปกรณ์ผจญ
 เพลิง

น้ำท่วมขังบริเวณใต้ถุนบ้าน

ทางเดินภายในชุมชนมีสภาพทรุดโทรม

ภาพที่ 53 น้ำท่วมขังบริเวณใต้ถุนบ้าน และทางเดินภายในชุมชนมีสภาพทรุดโทรม

2.) ปัญหาทางด้านสังคม/เศรษฐกิจ

- ก.) ปัญหาขาดแคลนที่พักอาศัยในชุมชนมีอยู่มาก โดยเฉพาะประเภทเช่าบ้าน เนื่องจากค่าเช่าแพงแล้วปรับ
 ไม่ค่อยคิดคูก เนื่องจากถูกที่โรงพักเต็ม
- ข.) ปัญหาหลักขโมย มีบ้างเล็กน้อย ซึ่งเป็นปัญหาค่อเนื่องจากปัญหาขาดแคลนที่พักอาศัย
- ค.) ปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในชุมชน/บ้านใกล้เคียงมีบ้างเล็กน้อย ไม่ถือว่าเป็นปัญหาของ
 ชุมชน

3.) ความสำคัญเร่งด่วนของปัญหาในชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน มีลำดับดังนี้

1. ปัญหาขาดแคลนที่พักอาศัย
2. ปัญหาอัคคีภัย
3. ปัญหาการระบายน้ำ/บำบัดน้ำเสีย
4. ปัญหาน้ำท่วม
5. การจัดเก็บขยะมูลฝอย

ฉ. หน่วยงานราชการที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชน

- 1.) สำนักงานเขตบางพลัด ดูแลสภาพทั่วไปทางกายภาพของชุมชน จัดประชุมและประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ เพื่อคอยช่วยแก้ปัญหาของชุมชน โดยผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตบางพลัด
- 2.) สำนักกระบายน้ำ กทม. เป็นเจ้าของโครงการก่อสร้างคันป้องกันน้ำท่วม ควบคุมดูแลงานก่อสร้าง จนสามารถแก้ปัญหาได้ลุ่ลวงด้วยดีระดับหนึ่ง
- 3.) การเคหะแห่งชาติ ดูแลการจัดตั้งชุมชนในเบื้องต้น และให้การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาชุมชน
- 4.) กรมเจ้าท่า เข้ามาจัดการสอบแนวเขตแม่น้ำเพื่อประสานงานกับสำนักกระบายน้ำ กทม. ให้สามารถก่อสร้างแนวคันกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยา
- 5.) กรมที่ดิน เข้ามาจัดสอบแนวเขตที่ดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา ร่วมกับสำนักกระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร
- 6.) ศูนย์สาธารณสุข 31 (เอิบ-จิตร ทั้งสุบุตร) เข้ามาให้บริการด้านสาธารณสุข

ช. การประสานงานกับหน่วยงานราชการ

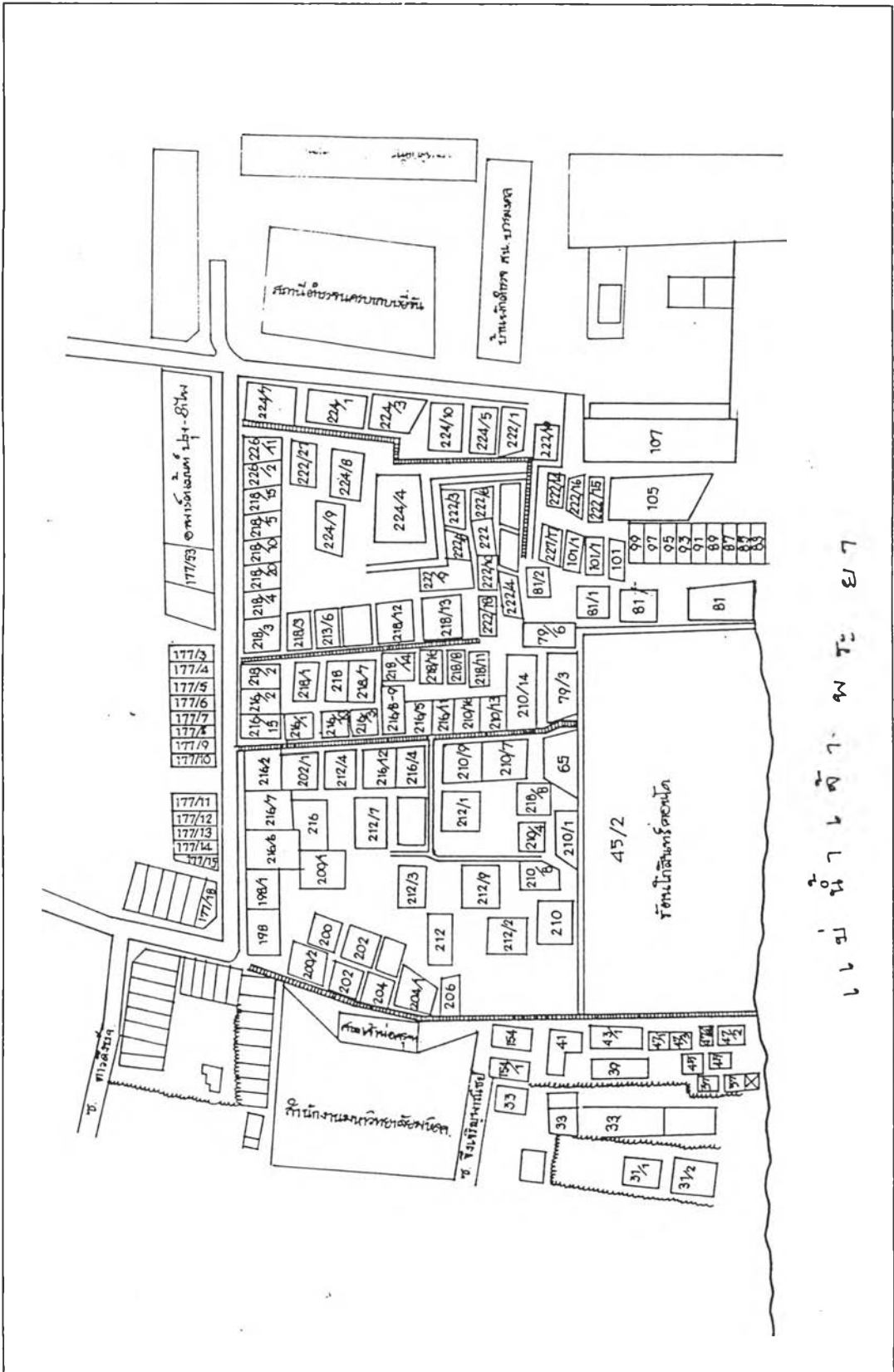
การประสานงานของหน่วยงานราชการกับชุมชนอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง เพราะว่าการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของหน่วยราชการต่อชุมชนมีความล่าช้า จนบางครั้งเกิดความเสียหายมากกว่าที่ควรจะเป็น ต้องการให้มีหน่วยฉุกเฉินเพื่อลดขั้นตอนการทำงาน

7. ชุมชนคลองเจ้าครุฑ

ก. ที่ตั้งของชุมชน

ตั้งอยู่ซอยวัดดาวดึงษาราม เชิงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ถนนบรมราชชนนี แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีอาณาเขตดังนี้ (ดูภาพที่ 24)

ทิศเหนือ	จรด	สถานีตำรวจนครบาลบางยี่ขัน
ทิศใต้	จรด	สำนักงานมหาวิทยาลัยมหิดล
ทิศตะวันออก	จรด	รัตนโกสินทร์คอนโด และแม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันตก	จรด	ถนนซอยวัดดาวดึงษาราม

๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ภาพที่ 54 แผนที่ชุมชนคลองเจ้าครุฑ

ข. ประวัติความเป็นมา¹

ในสมัยก่อนพื้นที่บริเวณนี้เป็นสวนผลไม้ ค่อมามีผู้เข้ามาอาศัยอยู่ประมาณ 20 ครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นคนในตระกูลชัชชนะสงคราม, บุญนาค และมานะจิตต์ ที่ดินในชุมชนส่วนใหญ่ก็เป็นของตระกูลดังกล่าว โดยมีที่บางส่วนเป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ค. สภาพโดยทั่วไปของชุมชน

1.) การถือครองที่ดิน²

ชุมชนคลองเจ้าครุฑมีเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ เป็นที่ดินของเอกชน 3 ราย คือ ตระกูลชัชชนะสงคราม, บุญนาค และมานะจิตต์ และส่วนที่เหลือเป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยมีสัดส่วนดังนี้ คือ ไร่ละ 50 เป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไร่ละ 45 เป็นที่ดินเอกชน และไร่ละ 5 เป็นที่ดินบุกรุก

2.) ประชากร³

- จำนวนบ้าน	143	หลังคาเรือน
- จำนวนครอบครัว	222	ครอบครัว
- จำนวนประชากร	802	คน
ชาย	305	คน
หญิง	497	คน

- ศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ อิสลาม

- อาชีพ ส่วนใหญ่รับราชการ, เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ รองลงมา คือ ค้าขาย และอื่นๆ รายได้ต่อครัวเรือน อยู่ในช่วง 30,000 บาท ต่อเดือน

การศึกษา ส่วนใหญ่จบการประถมศึกษา รองลงมา คือ มัธยมศึกษา, อาชีว-ศึกษา และปริญญาตรี ตามลำดับ มีผู้ไม่รู้หนังสือ 9 คน

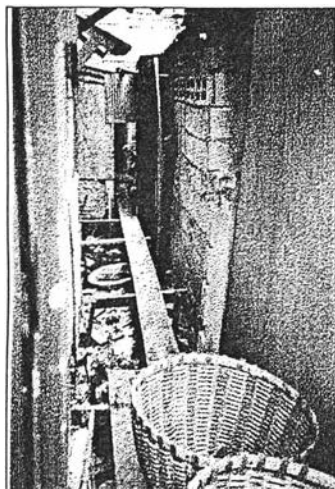
3.) สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ลุ่มต่ำ เนื่องจากเดิมเป็นร่องสวนไม่ได้ถมดิน มีน้ำท่วมขังโดยทั่วไป ระดับพื้นที่โดยเฉลี่ย 1.40-1.50 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ส่วนที่อยู่ริมแม่น้ำบางส่วนมีน้ำท่วมขังตลอดเวลา

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 72.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 72.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 72-73.

พื้นที่ลุ่มต่ำมีน้ำขัง

พื้นที่ริมแม่น้ำ

ภาพที่ 55 พื้นที่ลุ่มต่ำมีน้ำขัง และพื้นที่ริมแม่น้ำ

4.) สภาพที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจพบว่าอาคารพักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ 2 ชั้น สภาพดีพอใช้ ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการพักอาศัย มีบางส่วนใช้เป็นร้านค้า

บ้านไม้สองชั้นริมแม่น้ำ

ที่อยู่อาศัยริมถนนใช้เป็นร้านค้า

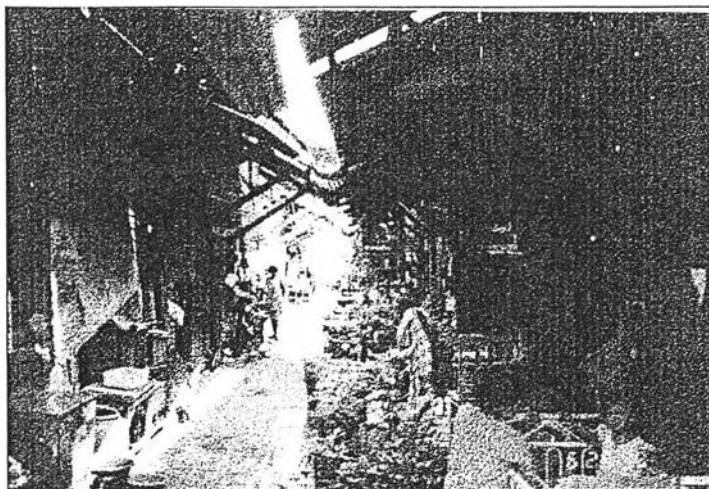
ภาพที่ 56 บ้านไม้สองชั้นริมแม่น้ำ และที่อยู่อาศัยริมถนนใช้เป็นร้านค้า

5.) การคมนาคม

เส้นทางเข้าออกชุมชน สามารถทำได้ทั้งทางบก และทางน้ำ โดยทางบกสามารถเข้าได้ทางถนนบรมราชชนนี (ทางคู่ขนานตลอดใต้สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า) และซอยจรัญสนิทวงศ์ 40 สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กสภาพดี ส่วนทางเท้าภายในชุมชนเส้นทางหลักเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก แต่ทางเท้าในซอยย่อยยังอยู่ในสภาพที่ต้องปรับปรุง ส่วนทางน้ำสามารถเข้าถึงได้บริเวณท่าเรือใต้สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ซึ่งมีทั้งเรือข้ามฟากและเรือควน

ถนนคอนกรีตในชุมชน

ทางเท้าในชุมชน

ภาพที่ 57 ถนนคอนกรีตในชุมชน และทางเท้าในชุมชน

ง. การจัดตั้งชุมชนและการดำเนินการ¹

แต่เดิมชุมชนคลองเจ้าครุฑเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนวัดดาวดึงษาราม แต่ได้แยกออกมาเพราะต้องการให้ชุมชนมีความคล่องตัวในการบริหารมากขึ้น

จ. สภาพปัญหาของชุมชน

ปัญหาภายในชุมชนแบ่งตามลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือ

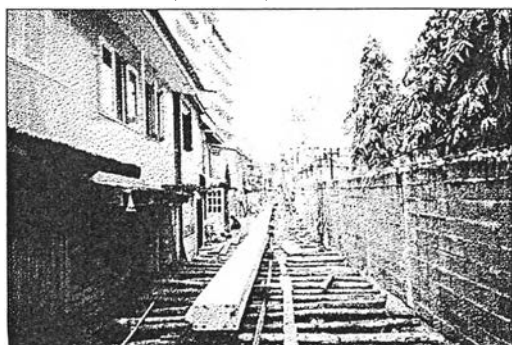
1.) ปัญหาทางกายภาพ

- ก.) ปัญหาเรื่องเส้นทางเข้า-ออก ทางเดินภายในชุมชนมีการพัฒนาไปแล้วบางส่วน แต่ส่วนที่อยู่ลึกเข้าไปด้านริมแม่น้ำยังต้องปรับปรุงอีกมาก ชุมชนนี้สามารถเข้าออกได้หลายทาง เช่น เจริงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า, ซอยจรัญสนิทวงศ์ 40 และซอยจรัญสนิทวงศ์ 44
- ข.) ระบบท่อระบายน้ำทั่วไปยังต้องปรับปรุงอีกมาก เพราะท่อมีขนาดเล็ก ทำให้เกิดขยะอุดตันบ่อย
- ค.) ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี
- ง.) ปัญหาน้ำท่วม ลักษณะพื้นที่ของชุมชนมีพื้นที่ต่ำมาก มีปัญหาน้ำท่วมขังตลอดทั้งชุมชน ยกเว้นริมถนนสายหลักด้านนอกเท่านั้นที่มีปัญหาน้ำท่วมขังเป็นเวลา (น้ำขึ้น-ลงตามระดับน้ำในแม่น้ำดอนน้ำหลาก)

¹ ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางพลัด, ข้อมูลชุมชนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางพลัด. (กรุงเทพมหานคร: มกราคม 2540), หน้า 72.

จ.) การจัดเก็บขยะมูลฝอย มีปัญหาการเก็บขยะไม่มาเก็บตามเวลา ทำให้เกิดขยะสะสม (มาเก็บเพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้ง) ต้องการให้มาเก็บสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง

ฉ.) การป้องกันและระงับอัคคีภัย มีอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านการอบรมแล้วประจำชุมชน มีอุปกรณ์ดับเพลิงครบครัน จึงแทบไม่มีปัญหาอะไรมากนัก

การก่อสร้างคั่นกันน้ำริมแม่น้ำ

น้ำท่วมขังในชุมชน

ภาพที่ 58 การก่อสร้างคั่นกันน้ำริมแม่น้ำ และน้ำท่วมขังในชุมชน

2.) ปัญหาทางด้านสังคม/เศรษฐกิจ

ก.) ปัญหาขาดแคลนที่ดินในชุมชน มีกลุ่มวัยรุ่นนคมกาวเล็กน้อย

ข.) ปัญหาลักขโมย มีบ้างเล็กน้อยในชุมชน เนื่องจากชุมชนมีขนาดเล็ก จึงสามารถควบคุมได้ง่าย

ค.) ปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทในชุมชน/บ้านใกล้เรือนเคียง มีบ้างเล็กน้อย

3.) ความสำคัญเร่งด่วนของปัญหาในชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน มีลำดับดังนี้

1. ปัญหาน้ำท่วม
2. การจัดเก็บขยะมูลฝอย
3. การระบายน้ำ/การบำบัดน้ำเสีย
4. การป้องกันอัคคีภัย

ฉ. หน่วยงานราชการที่เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน

1.) สำนักงานเขตบางพลัด ดูแลสภาพทั่วไปทางกายภาพของชุมชน จัดประชุมและประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ เพื่อคอยช่วยแก้ปัญหาของชุมชน โดยผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตบางพลัด

2.) สำนักระบายน้ำ กทม. เป็นเจ้าของโครงการก่อสร้างคั่นป้องกันน้ำท่วม ควบคุมดูแลงานก่อสร้าง จนสามารถแก้ปัญหาได้ลุ่่วงด้วยวิธีระดับหนึ่ง

- 3.) การเคหะแห่งชาติ คู่มือการจัดตั้งชุมชนในเบื้องต้น และให้การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาชุมชน
- 4.) กรมเจ้าท่า เข้ามาจัดการสอบแนวเขตแม่น้ำเพื่อประสานงานกับสำนักระบายน้ำ กทม. ให้สามารถก่อสร้างแนวคันกั้นน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยา
- 5.) ศูนย์สาธารณสุข 31 (เอิบ-จิตร ทั้งสุบุตร) เข้ามาให้บริการด้านสาธารณสุข

ช. การประสานงานกับหน่วยงานราชการ

คณะกรรมการชุมชนมีการประสานงาน และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการในระดับที่อยู่ในเกณฑ์ดี มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการปรับปรุงและพัฒนาชุมชน จนทำให้มาตรฐานของชุมชนดีมาก

แนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนทางด้านการจัดการและสังคม

จากผลการวิจัยพบว่าปัญหาทางด้านการจัดการและด้านสังคมของชุมชน มีผลทำให้แนวทางการแก้ไขปัญหาคอขวดไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากกรณีชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา สำหรับชุมชนที่มีกรรมการชุมชนและผู้นำชุมชนที่มีการศึกษา และมีทัศนคติต่อชุมชนและหน่วยงานราชการในทางที่ดี มีความสามัคคีภายในชุมชน จะสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าชุมชนที่มีกรรมการชุมชนมีการศึกษาน้อย, ขาดความสามัคคี และมีทัศนคติต่อหน่วยงานราชการในทางลบ ดังนั้นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการภายในชุมชน คือ

- ก. คณะกรรมการชุมชนควรคัดเลือกจากผู้มีทัศนคติที่ดี, มีความรักและความผูกพันในชุมชน, มีทักษะในการเจรจาต่อรองกับหน่วยราชการดี, มีความประณีประนอม, มีแนวคิดในการพัฒนาปรับปรุงชุมชน
- ข. หน่วยงานราชการควรจัดระบบการบริหารชุมชน โดยวางกรอบและแนวทางพัฒนาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ให้คณะกรรมการชุมชนปฏิบัติตาม เพื่อให้งานพัฒนาชุมชนเจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสม
- ค. สร้างระบบการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกภายในชุมชน เพื่อหาแนวความคิดและแนวทางการแก้ปัญหา เช่น จัดประชุมกลุ่มย่อย, การทำประชาพิจารณ์, การฝึกอบรม ฯลฯ
- ง. เสริมสร้างความสามัคคี ร่วมมือ ร่วมใจ ขึ้นในชุมชน โดยจัดให้มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น การร่วมมือพัฒนาชุมชน, การจัดงานทำบุญ เทศกาลต่าง ๆ ฯลฯ เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีขึ้นในชุมชน

แนวทางการดำเนินการบำรุงรักษาคันกันน้ำ ภายหลังจากก่อสร้างกันน้ำแล้วเสร็จ

หลังจากการดำเนินการก่อสร้างกันน้ำเสร็จสิ้นลง การดูแลและบำรุงรักษาคันกันน้ำและอุปกรณ์ เช่น ปิมน้ำ, ประตูน้ำ ฯลฯ เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพเป็นเวลายาวนานที่สุด หลายโครงการที่ผ่านมาการดูแลบำรุงรักษาไม่ได้มีการจัดการที่ดีพอ ทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ ชำรุดทรุดโทรมไปก่อนเวลาอันสมควร เมื่อเกิดปัญหาฉุกเฉินขึ้นก็ไม่สามารถใช้งานได้ ต้องมีการจัดซื้อใหม่ สิ้นเปลืองงบประมาณเป็นอย่างยิ่ง

จากการศึกษาวิจัยและสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและสมาชิกภายในชุมชน พอสรุปแนวความคิดในการดูแลบำรุงรักษาคันกันน้ำและอุปกรณ์ได้ดังนี้

- การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควรจะให้ชุมชนมีส่วนร่วม เช่น รับสมัครจากสมาชิกในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากกรรมการชุมชนและสมาชิกจะสามารถช่วยดูแลการ

ทำงานได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นคนในพื้นที่ โดยให้ผู้ที่รับผิดชอบไปอบรมวิธีการบำรุงรักษาจากทางราชการ เช่น สำนักระบายน้ำ หรือเขตบางพลัด ซึ่งประโยชน์ทางอ้อม คือ ช่วยให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้ และช่วยประหยัดงบประมาณค่าที่พักของเจ้าหน้าที่เนื่องจากอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว

- จัดงบประมาณและทำแผนการดูแลบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการทำงานและบำรุงรักษาอย่างชัดเจน ให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลปฏิบัติโดยเคร่งครัด
- จัดให้มีเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้า เป็นผู้ดูแลตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลบำรุงรักษาประคูน้ำ, ป้อมน้ำ, คันกั้นน้ำ ฯลฯ อีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลทำงานอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายณวัฒน์ ทองสว่าง	
เกิดวันที่	24 กรกฎาคม พ.ศ. 2506	
ที่	จังหวัดกรุงเทพมหานคร	
การศึกษา	สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง	
สำเร็จการศึกษา	ปีการศึกษา 2529	
เข้าศึกษาต่อ	ปีการศึกษา 2538	
หลักสูตรการศึกษา	เคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
อาชีพปัจจุบัน	สถาปนิกประจำบริษัท เฟบรัวร์ กรุ๊ป จำกัด	